

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

לכל תופעה חדשה בעולם הקדושה יש גם השלכות דומות בעולם החיצוני — ל'פנים' של הקדושה יש 'אחור' בחשיבה החילונית, שהרבה פעמים יותר משוכללת ומובנת, מבחינה חיצונית, מאשר התופעה של ה'פנים'. באך, מוצרט ובטהובן הם בעצם ה'אחור' של הנגינה החסידית שהתחדשה בדורות האלה. אפשר לומר שקאנט — שחי בתקופה המתאימה — הוא ה'אחור' של חידושי החסידות, של הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן, עם כל ה'שכלול' וכלי החשיבה וההסברה שמאפיינים את עולם ה'אחור'.

[מתוך השיעור 'חוק האסתטיקה']

חקת תשפ"ג

חזת ה'תשפ"ג

24 פרה אדומה תמימה
מלכות ישראל – תיקון המדינה
התבגרות ציבורית של ילדה-נערה
בוגרת

26 הסיפור החסידי
הרבי שקנה כרטיסי קולנוע
רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם

28 מענות ותשובות
תשובות הרב לשואלים
למה צריך משיח כללי ולא די בניצוץ
משיח שבכל אחד

29 פְּאָזוֹר דִּילֶבְיִים
סוד פְּרָה אֲדָמָה
רְזִי יִלְמֹד אוֹתְנֵנוּ מָה מְלַמֶּדֶת אוֹתְנֵנוּ הַפְּרָה
הָאֲדָמָה בְּעִבּוּדֶת ה' וּבְחַיִּים

04 יפי אלקי
נקודה מעובדת
האור האלקי שמעל התכלית

05 חוק האסתטיקה
כתר-שם טוב אות עו
היחס בחסידות להנאה האסתטית

20 לקבוע מציאות
פרקי אבות
קביעה רצונית במבט

21 טהור מטמא
קול שמחה
ניצוץ יהודי בוחר

23 הניגון החסידי
ניגון מספר 542
מי"ג מנחם-אב תשפ"ב

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובכללם לקוראי עלון **נפלאות** היקרים. לפניכם גליון לשבת **"זאת חקת התורה"**, מלא בכל טוב ואסתטי במיוחד.

מה בגליון?

את חלק השיעורים בגליון תופס **שיעור אחד ארוך, יסודי, מעמיק ומפתיע** העוסק בתפיסת תורת החסידות של הבעל-שם טוב את **ההנאה האסתטית**. בתחלת השיעור חושף הרב **'סודות מן החדר'** של הוראות הרבי **מליובאוויטש** אליו במשך השנים. עיקר השיעור עוסק בתורה ע"ו בכתר שם טוב, תוך חשיפת **עומקים מופלאים** הטמונים בה ומחברים אותה למושג יסוד בפילוסופיה של קאנט - **חוק האסתטיקה**. השיעור מדלג בין **סודות עמוקים בקבלה**, חידושי החסידות ביחס למבט הנכון על חוויות ההנאה מהמצאות, התבוננות רחבה על הפילוסופיה של קאנט והתייחסות כללית לתחומי הידע **במכללה התורנית**, כשהכל גם **'חי עם הזמן'** ומתחבר ל"חקת התורה" של **פרה אדומה. אל תחמיצו!**

לצד השיעור הארוך, למי שצריך לעשות הפוגות עם דברים קלילים וקצרים יותר, גם המדורים הרגילים שלנו - קול שמחה, פרקי אבות, תיקון המדינה, מענה מיוחד במדור מענות ותשובות וכמובן הסיפור החסידי והלימוד הקבוע שלנו עם רזי.

סדר הלימוד לשבוע פרשת בלק הבעל"ט: נ"ך יומי - ספר נחמיה ד"ג; משנה - יבמות פרק ח.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם
שלחו הודעה לאלעזר במספר 052-5065243

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

יפי אלקי

בהנאה מהאסתטיקה של הבריאה טמונה גם סכנה. אמנם מדובר בהנאה מותרת, אך האדם יכול להסחף אחריה בשכרון־חושים, לשקוע בה או אף 'לסגוד לה', ולשכוח את הממד האלקי. החשש גובר כאשר מדגישים את מעלת הצביון לכשעצמו, נותנים ללב להתפעל מה'תכלית ללא תכלית' שביפי, ולא ממסגרים את החוויה בכל רגע במילים והסברים דתיים־תכליתיים.

לכן, אומר הבעל שם טוב, חווית התענוג זקוקה לשמירה – להשראה של קדושה המאפשרת לקיים "קדש עצמך במותר לך". התענוג מלוּבש בתוך הרצון – הצביון הוא הממד הפנימי של המטרה – אבל מעל שניהם צריכה לרחף השמירה של מקיף האמונה. האמונה בעצמותו יתברך, אחד יחיד ומיוחד, שומרת את כל החוויות בתחום הקדושה ומגנה מ'התפוררות' של המציאות לריבוי תופעות וחוויות נפרדות. היום המיוחד לכך הוא יום השבת, בו ענג־שבת הוא מצוה בפני עצמה, וכל העולם מתכנס לרשות היחיד – רשות יחידו של עולם – ושמור בתחום־שבת.

החסידות מראשיתה עסקה בהרחבת גבולות הקדושה ולימדה כיצד עבודת ה' מתחברת גם לחוויות כמו התבודדות בחיק הטבע, נגינה פנימית עמוקה והתוועדות־דעים סביב "לגימה שמקרבת" ועם מעט מילתא דבדיחותא. בדורנו עושה החסידות צעד נוסף קדימה, ומאפשרת למבט האחדותי לכלול גם תחומי־דעת נוספים. מתוך מקיף האמונה ניתן לחשוף את האמת והיפי שיש גם במדע ובאמנות – למצוא את האמונה בתוך העיסוק במטפיזיקה, את התענוג האלקי בהתבוננות באסתטיקה ואת הרצון האלקי מתוך לימוד האתיקה – ודווקא כך להביא אותם אל מטרתם ותכליתם האמתיות.

לכל דבר בבריאה יש מטרה – תועלת שהוא מביא במערכת האקולוגית, שימוש לטובת האדם, נזר־הבריאה, ותכלית לה הוא משמש בעבודת ה', שהרי "כל העולם כולו לא נברא אלא לשמשני ואני לא נבראתי אלא כדי לשמש את קוני". אבל לכל נברא יש גם צביון – חן ויפי המיוחדים לו, כמאמר חז"ל שכל הנבראים נבראו "לצביונם". הצביון קשור לעניינו העצמי של הנברא, עוד לפני המטרה החיצונית לו שהוא אמור למלא. רגילים לחשוב שההשקפה של אדם ירא־שמים מתמקדת בתועלת של הדברים, בתכלית ובמטרה הקדושות שלהם – השימוש שלהם לקיום המצוות, או לפחות לשם בריאות הגוף והנפש, באופן של "כל מעשיך יהיו לשם שמים". אכן, מורנו הבעל שם טוב, סולל דרך החסידות, לימד שהניצוץ האלקי טמון בטעם של האוכל ושההנאה האסתטית מכל דבר בעולם מבטאת קומה גבוהה יותר של גילוי אלקות בתוכו. שהרי, בעוד את התכלית של הדבר ניתן לתפוס בשכל, לפחות ברמה מסוימת, את ההתפעלות שמעורר הצביון המיוחד שלו לא ניתן להסביר והיא מאפשרת מגע באי־סוף שמעבר לעולמנו הצר והמוגבל. החסידות חושפת את הפנימיות־הנשמה בתוך גופא דאורייתא, מדגישה את השעשוע והענג האלקיים הטמונים בתוך הרצון האלקי הגלוי בפרטי ההלכה, ובאותו אופן היא מגלה גם את השעשוע והענג שבכל פרט בבריאה.

השיעור מוקדש לע"נ: **צביה רחל**
בת אברהם ומרים **בלומנטל** ע"ה -
ל' סיון, א' דר"ח תמוז

שיעור

כש"ט אות עו

חוק האסתטיקה

קיצור מהלך השיעור

בשיעור נוסף בכתר שם טוב – הנלמד כעת בלילי שבתות – המחיש הרב אילו **אוצרות** ניתן להוציא **מתורה קצרה של הבעל שם טוב**. השיעור המרכזי בגליון הקודם נגע בהגותו של הפילוסוף **עמנואל קאנט** ובשיעור הנוכחי מתפתחים הדברים **לאורך, לרוחב ולעומק**. **פרק א** הוא הקדמה מרתקת – גם בפן האישי-ההיסטורי של הוראות הרבי לרב ולמוסדותיו – על המושגים **צביון ומטרה**. **בפרק ב** נלמדת תורת הבעל שם טוב עצמה, העוסקת בסוד **תחום שבת** והופכת את סודו לכלל גדול הנוגע ל**בריאה כולה**. החידוש העיקרי בתורה זו, שכמעט מובלע בה, הוא היחס ל**הנאה האסתטית**, שקאנט עסק בה רבות. הדברים נאמרו בשבת-חתן, וסוד רשויות שבת קבל כאן גם משמעות **בהקשר הזוגי**. **פרק ג** קושר היטב את **'חוק האסתטיקה'** ל**"זאת חקת התורה"** ומתוך כך מוסיף ביאור מעמיק בתורת הבעל שם טוב, כאשר 'על הדרך' יש התייחסות ל**חבת המספר שלש בחסידות** בכלל ואצל הרבי מליובאוויטש בפרט. **פרק ד** חותם את הדברים בעוד התבוננות כללית על **שלשה ראשים** בעבודתו של קאנט, ב'פלפול' עם מבנה שלשת הראשים ב**"מכללה התורנית"** (על פי יסוד עמוק בקבלה) ובתוספת חשובה למקומה של ה**היסטוריה** במבנה המכללה התורנית. לקוצר היריעה לא נכנס כאן פרק ה, החותם את הכל בהתבוננות מספרית נפלאה בשמות הקדושים שמזכיר הבעל שם טוב.

והמטרה" ביחס למוסדות שלנו ובכלל ביחס לפעילות. זהו ביטוי שהרבי כתב לנו בפירושו, הנחיה עיקרית, לכן הוא כל כך יקר ויסודי

קרח כ"א סיון תשפ"ג – כפ"ח.

א כ"א טבת תשע"ב; ט' תמוז תשע"ב; ג' אב תשע"ז.

א. צביון ומטרה

התשובה הראשונה של הרבי לישיבה הרבה פעמים הזכרנו^א את הביטוי "הצביון

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. שבת עוד יוסף חי ושבת חתן מוקדמת ליונתן ש" שפירא. ליל שבת

והמטרה", שבהחלט אפשר לומר שהם ההדרכה הראשונה של הרבי לישיבות שלנו.

צביון ומטרה

מהם צביון ומטרה?

לכל דבר יש את המטרה שלו, התכל'ס, מה התכלית שרוצים שתצא ממנו. מה התכל'ס של הישיבה? מה המטרה? רוצים שהתלמידים יצאו שלוחים, שליחים של הרבי לעם ישראל.

אבל עוד לפני המטרה של הדבר יש את הצביון שלו. חז"ל משתמשים בביטוי צביון בפירוש של "ויכלו השמים והארץ וכל צבאם"¹ – "כל מעשה בראשית בקומתן נבראו, בדעתן נבראו, בצביונם נבראו, שנאמר 'ויכולו השמים והארץ וכל צבאם', אל תקרי 'צבאם' אלא 'צביונם'²". יש כמה פירושים לצביון ואנחנו נתמקד כעת בפירוש שצביון הוא לשון יפי. לכל דבר יש את הצביון שלו, את היפי והחן המיוחדים שלו (ורמז: **צביון** עולה **יפי** ועוד **חן**!). מה היפי של עם ישראל? איפה כתוב שיש לעם ישראל צביון? צביון הוא גם לשון צבא. כתוב³ שכאשר עם ישראל ראו את מחנות המלאכים במתן תורה הם התאוו לדגלים, ליפי והסדר של המלאכים, והם קבלו את מה שהתאוו לו בסידור מחנה ישראל לדגליו. הצביון המיוחד – גם בהקשר של הישיבה – קשור להתכללות ולסדר של כל הגוונים.

לדבר על עתיק ואריך

הפילוסוף שהזכרנו את הדברים שלו בשיעור שהיה ביצהר ומודפס השבת בנפלאות⁴,

בשבילי ובשביל כל התלמידים. מה הסיפור? לפני יותר מחמשים שנה⁵, ממש בשנים הראשונות שהתחלתי ללמד, למדתי עם קבוצה של תלמידים בירושלים – זו היתה קבוצה קטנה, פחות ממנין, והשיעורים עברו מבית כנסת לבית כנסת. הקימו אז את ישיבת "דבר ירושלים", שאולי היתה המוסד הראשון בארץ שהיה מיועד רשמית לבעלי תשובה, והיתה הצעה שנכנס לתוך המסגרת של הישיבה הזו. שאלתי על כך את הרבי והרבי השיב בשולי מכתב "הכללת ישיבתו במוסד אחר – תלוי באפשרויות השמירה על הצביון והמטרה וכו'". ראוי לציין שבהמשך היו עוד רעיונות של שיתופי פעולה עם

מה התכל'ס של הישיבה? מה המטרה? רוצים שהתלמידים יצאו שלוחים, שליחים של הרבי לעם ישראל

מוסדות אחרים שהרבי שלל מאותם טעמים. קודם כל, עוד לפני ההדרכה למעשה שיש כאן, היה כאן חידוש מבחינתי. עד אז לא החשבתי את השיעורים לקבוצת התלמידים הקבועים כישבה, אבל הרבי קרא לכך ישיבה. אם כן, זו בעצם הישיבה הראשונה בארץ לבעלי תשובה... מה שהרבי כותב על "ישיבתו" הוא כמובן נוגע גם לכל התלמידים כאן, התלמידים בישיבה שלנו בשכם תובב"א (שנמצאת כעת בגלות ביצהר), ישיבת "עוד יוסף חי". במשך השנים קבלנו מהרבי באופן אישי הרבה תשובות והדרכות ביחס לישיבה, והיו עוד קשרים. הרב זבולון ליברמן ע"ה – אבא של ר' הלל ליברמן הי"ד, שהיום, כ"ח סיון, הוא היום בו הוא הגיע לארץ, הגיע לשכם, והוא היה מציין אותו כל שנה – כל פעם היה מעדכן את הרבי מה קורה בישיבה בשכם ומקבל התייחסויות. בהחלט הישיבה שלנו היא ישיבה של הרבי. בכל אופן, רוצים כעת להדגיש בעיקר את המושגים "הצביון

1 בראשית ב, א.

2 ר"ה יא, א. חולין ס, א.

3 ה' ראה על אתר ר"ח ("לתוארם ביופיותם"), תוד"ה "לקומתן לדעתם לצביונם" ("צביונם לשון יופי, כמו 'לעטרת צביון'"), ריטב"א ("בשלימות יופי הראוי לו", וראה שם אריכות דבריו), חדא"ג למחר"ל ("מלשון צבי ותפארת... הוא הפאר וההוד") ועוד.

4 במדבר רבה ב, ג.

5 שיעור מוצאי ח"י סיון השתא – נדפס בגיליון קרח.

6 מענה מחדש תמוז תשל"א.

אסתטיקה

אמתית, הצביון של הדבר, היא 'תכלית' ללא תכלית' – היפי הוא יפה לכשעצמו, בלי שום תכלית אינטרסנטית חיצונית

עמנואל קאנט, התעסק הרבה במושג היפי – בהגדרות של אסתטיקה¹. אפשר לקרוא לזה 'חוק האסתטיקה', כדלקמן. איך הוא מגדיר אסתטיקה? יש לו ארבעה היגדים שמגדירים אסתטיקה, אבל אנחנו נאמר זאת במשפט אחד – 'תכלית ללא תכלית'. אלו לא בדיוק המילים שלו – הוא לא דבר עברית, וגם לא אנגלית, אלא גרמנית – אבל כך נאמר זאת

במילים שלנו² (לפי הביטוי שכותבים באנגלית מפרשי קאנט – purposiveness without a purpose). המטרה של כל דבר היא התכל'ס שלו, התכלית המוגדרת שלו, שהיא גם בדרך כלל תכלית חיצונית לו. אבל אסתטיקה אמתית, הצביון של הדבר, היא 'תכלית ללא תכלית' – היפי הוא יפה לכשעצמו, בלי שום תכלית אינטרסנטית חיצונית. כאשר רואים משהו יפה ברור שיש לו איזה הגיון פנימי מסוים, ארגון שנראה תכליתי, אבל בלי שהצופה יכול להסביר את הסיבתיות שלו.

לפי ההסבר הזה, לאיפה במושגים שלנו שייכים הצביון והמטרה? לשני פרצופי הכתה, עתיק ואריך, שבנפש הם כוחות התענוג והרצון. המטרה של כל דבר, התכל'ס שלו, היא הרצון המבוקש ממנו – מה רוצים מהדבר? מה המטרה? אבל הצביון הוא התענוג שיש בדבר, היפי, האסתטיקה שלו. אם רוצים לדייק, ה'תכלית ללא תכלית' היא הסוד של חפץ (נוטריקון חפץ-

יפי-צביון) – רצון שמלוּבש בתוכו תענוג³, החפץ בדבר מתוך הרגשת התענוג שיש בתוכו (מתאים לפירוש נוסף של צביון, לשון רצון⁴).

אדמו"ר האמצעי רצה שכאשר שני חסידים יפגשו ברחוב הם ידברו על פרצופי עתיק ואריך⁵. לפי ההסבר כעת לעתיק ואריך, צביון ומטרה, חסיד שפוגש חבר שלו צריך לשאול אותו – 'אילו דברים

יפים ראית היום?' ו'מה אתה עושה עם החיים שלך? מה המטרה שלך?'. השאלות של הצביון והמטרה הן שאלות שבאות מפרצופי עתיק ואריך שבכתה.

ב. כש"ט עו: שלש מדרגות בכל דבר שבעולם

כתר שם טוב אות עו

אנחנו לומדים בליל שבת כתר שם טוב וכל מה שדברנו עד עכשיו שייך לחידוש העיקרי של התורה שנלמד היום – אות עו. זו תורה קצרה, שנקרא קודם את כולה, ואחר כך נחזור ונסביר: שמעתי בשם מורי סוד עירוב אלפים אמה כו, כי אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, והענין, כי בכל דבר שבעולם יש בו ג' שמות אדנ"י הוי"ה ואה"ה, כמו בית נק' אדנ"י, ומה שמהוה ממנו כגון שיש לו הנאה מבית מקושט וכיוצא נק' הוי", ואור המקיף הבית להציל מן הקליפה נקרא אה"ה. כמו שנראה, בתוך התורה הזו יש חידוש מופלא, שנוגע לכל הנושא שפתחנו בו. נציין שבשנים האחרונות יוצא פירוש על הכתר שם טוב, 'כתר שם טוב המבואר', שעושה עבודה

ח ורמז: אסתטיקה עולה 585 (יג פעמים מה) – שפרה (אם משה רבינו, שנמשה "מן המים", סוד התענוג, כמבואר בפנים) עליה נדרש שהיא "משפרת את הולד" (סוטה יא, ב) מתוך חוש באסתטיקה (שפר הוא אחד משמות היפי בלשון הקדש). 585 משלים את המלה יפי (י ברבוע) ל-685, מספר ההשראה ה'19 (וראה לקמן הערה נב), יחוד בעד' רות כמבואר במ"א.

ט ורמז: תכלית ללא תכלית עולה 1781 – יג פעמים 137. י שער היחוד פרקים כד"כ (ובלקו"ב שם). ובריבוי מקומות בחסידות.

יא לקו"ת שה"ש כח, ד ובכ"מ.

יב רש"י על חולין ס, א ד"ה "לצביונם".

יג בית רבי ח"ב פ"א הערה ה. ראה שיעור ל' סיון תשע"ז (רמ"ח אותיות אות עח).

טובה — מסביר טוב, מרחיב את מראי המקומות ומביא מתוך התורות המקבילות לדברים וכו'. עדיין, הרבה פעמים אי אפשר למצוא בפירוש את ה'הרגש' הפנימי שיש בתורה, את החידוש העיקרי שצריך 'חוש' בשביל להבין אותו, וזה בעיקר מה שאנחנו מנסים להוסיף בשיעורים. גם בתורה הזו, ההסבר הכללי מצוין ובהיה, אבל נקודת החידוש שתפסה אותנו כאן לגמרי לא מוזכרת בפנים.

תחום הקדושה

אנחנו זוכים ללמוד את התורות האלה בשבת, והתורה הזו עוסקת בפירוש בנושא שבתי — תחומי שבת:

שמעתי בשם מורי סוד עירוב אלפים אמה כו, כי אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה על שבת כתוב "שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקו ביום השביעי"¹⁷.

מהפסוק הזה לומדים את הדינים של תחום שבת — "שבו איש תחתיו" אלו ארבע אמות, 'אל יצא איש ממקו' אלו

אלפים אמה"¹⁸. יש קדושה בארבע אמות של האדם ובשבת הקדושה הזו מתפשטת אלפים אמה. אסור לצאת בשבת מאלפים אמה כדי לא לצאת מתחום הקדושה, לא להגיע למקום שיש בו יניקה לחיצוניים. אם בכל זאת האדם יצא, עדיין יש לו תחום של ארבע אמות. [ואז יש קדושה בארבע אמות הללו?] ארבע אמות של אדם נחשבות להתפשטות שלו, גם ביום חול, דבר המתבטא גם בדין שארבע אמות של אדם קונות לו¹⁹.

¹⁷ יד שמות טז, כט.

¹⁸ עירובין נא, א.

¹⁹ זב"מ י, א"ב.

הבעל שם טוב מתייחס כאן גם ל"אלפים אמה" של תחום שבת וגם ל"ארבע אמות", שהוא קושר כאן למאמר חז"ל²⁰ שמאז חורבן הבית אין לקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה. הבעל שם טוב יסביר כאן את היחס בין התחום המצומצם של ארבע אמות, שמשמע מהמאמר על "ארבע אמות של הלכה", הוא עיקר הקדושה, לבין ההיקף המורחב של אלפים אמה.

"אחת היא יונתי תמתי"

אנחנו כאן עם חתן, אז נוסיף התבוננות שיכולה להיות עוד קטע חשוב ב"יין משמח" (או בסדרה החדשה, "יין משכר"²¹...): העבודה בשבת היא להשאר ברשות היחיד — רשות יחידו של עולם — ולהתרחק ממה

¹⁷ יד לקומ"א יד, ה: "יודמה בעיניו שהוא למטה ממדרגתו בבחינת 'שבו איש תחתיו'; תורה עט שם: "זהו 'שבו איש תחתיו' הנאמר בשבת, הינו תחת מדרגתו, שפל ממה שהוא".

¹⁸ יח זכריה ו, יב.

¹⁹ יט שערי אהבה ורצון מאמר "אהבה: אור הקדוש ברוך הוא" הערה כה; תשובת השנה מאמר "הארץ על מה עומדת" הערה סג. ובכ"מ.

²⁰ הביטוי תחום שבת עולה 1156, שלמות של 34 ברבוע (ממוצע שלשת פסוקי האור של התנ"ך, כמבואר בכ"ד) - תוספת של 949 (אהבה פעמים חכמה, אהבת ישראל) על "אלפים אמה" (שיעור התחום), וממילא תחום שבת היינו (התחום עד אליו מתפשט) אור אהבת ישראל, ודוק.

²¹ כא ברכות ח, א.

²² כב כפי שדובר בחלקו הראשון (שלא נדפס) של השיעור הנ"ל הערה ז.

החידוש של

קבלת הבעל שם טוב הוא בהפיכת פרטים בקבלה שלפניו לכללים

ושלום!^{לא}] היינו לומדים... עריות מיונה"^{לב}, "שאינו נזקק אלא לבת זוגו"^{לג} – התכונה העיקרית של היונה היא נאמנות. בשיר השירים יש ארבע דרגות בקשר בין איש ואשה – "אחתי רעיתי יונתי תמתי"^{לד}, אבל אחר כך כתוב "אחת היא יונתי תמתי"^{לה}. כנראה שאחיות ואפילו רעיות יכולות להיות יותר מאחת – וכלשון הפסוק הקודם "ששים המה מלכות ושמונים פילגשים ועלמות אין מספר" – אבל הקשר במדרגת "יונתי" (וממילא גם במדרגת "תמתי" שמעליה) הוא מתוך נאמנות מוחלטת, "אחת היא", ולקשר הזה, לנאמנות מוחלטת והתמסרות הדדית בכל הקומות של הנפש, צריך להגיע בחיי הנישואין. על חתן וכלה לצאת מרשות הרבים ולהכנס ביחד לרשות היחיד, להפוך לאחד – "והיו לבשר אחד"^{לו}.

שלשה שמות

כדי להסביר את הענין פותח הבעל שם טוב ענין יסודי בקבלה:
והענין, כי בכל דבר שבעולם יש בו ג' שמות אדנ"י הוי"ה ואה"ה
יש כאן דוגמה נוספת למה שאמרנו בשבוע שעבר^{לז}, שהחידוש של קבלת הבעל שם טוב הוא בהפיכת פרטים בקבלה שלפניו, קבלת הרמ"ק ובעיקר קבלת האריז"ל, לכללים – לקחת פרט שכתוב בהקשר מסוים ולהפוך אותו לענין שנוגע לכל אדם, בכל מקום ובכל זמן. הסוד של

לא בשם הרבי הרש"ב – ראה לקו"ש ח"ג עמ' 890. ובכ"מ.
לב עירובין ק, ב (דובר בארוכה בחלק קודם של השיעור).
לג רש"י שם.
לד שיר השירים ה, ב. וראה באורך **יין משמח** ח"ד שער שלישי בתורה "אחתי רעיתי יונתי תמתי" וש"ב.
לה שם ו, ט.
לו בראשית ב, כד (וראה החל בשיעור ה' אלול תשפ"ב – וממנו ואילך – על הקשר של "יום אחד" – "מקום אחד" – "בשר אחד" לשנת תשפ"ג).
לז ראה שיעור ליל שבת שלח השתא (נדפס בגליון קרח).

שקורה ברשות הרבים (לא לטלטל ארבע אמות ברשות הרבים ולא להוציא^{לב} מרשות לרשות). שבת הוא יום היחוד בין האיש ואשתו^{לז} ושמירת רשות היחיד היא גם המהות הפנימית של חתונה – הרווק והרווקה בונים בית ועוברים מרשות הרבים לרשות היחיד.

היה אפשר לחשוב להיפך, שקודם כל אחד היה יחיד וכעת הם 'רבים' ביחד, אבל על היחיד הזה כתוב "לא טוב היות האדם לבדו"^{לח}, לבדו כאן הוא במובן של נפרד, כמו שאומרים "יש ודבר נפרד בפני עצמו"^{לז}, הוא שייך ל"טורי דפירודא", לרשות הרבים^{לז}. בחתונה בונים בני הזוג ביחד את רשות היחיד שלהם ונכנסים לתוכה. יש כמה שלבים שמבטאים את הנישואין^{לח} – כיסוי פני הכלה, חופה – אבל בסוף נכנסים לחדר יחוד, לרשות היחיד (לפי מנהגנו, וגם מי שאין אצלו חדר יחוד בחתונה תכליתה היא כמובן "כונסה לביתו"^{כט} באופן של יחוד).

מה העבודה של רשות היחיד? למה מתחייבים בני הזוג בנישואין? [נאמנות]. בדיוק, בנישואין יש התחייבות של איש אחד לאשה אחת. מאז חרם דרבינו גרשום זהו הדין העיקרי, וידוע^{לז} שגם קודם לכן כך היה מנהג ישראל ככלל. "אלמלי לא נתנה תורה [וחסידים מוסיפים: חס

כג ועל אף שהאיסור כולל הכנסה מרשות הרבים לרשות היחיד, בדיוק כמו הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים, "תנא הכנסה נמי הוצאה קרי לה" (שבת ב, ב), ללמד שפנימית הבעיה היא היציאה וההוצאה מקדושת רה"י אל רה"ר (כאשר גם בפעולה ההפוכה 'מתערבות' הרשויות והפגם הוא בכך ששמהו מרה"י 'יוצא' והופך להיות רה"ר), ודוק.

כד כתובות סב, ב. שו"ע או"ח סי' רפ בתחלתו. ובכ"מ.

כה בראשית ב, יח.

כו מטבע לשון נפוץ בדא"ח. ראה לדוגמה תניא פ"ט ופכ"ב; שער היחוד והאמונה פ"ז וכו'.

כז זהר ח"א קנח, א; ח"ב רלד, א. ובכ"מ.

כח ראה דרישה האע"ז סי' סה. ובכ"מ.

כט ע"פ לשון הגמרא בכ"ד. ראה גם רמב"ם ריש הלכות אישות.

ל וראה גם כתובות סב, ב.

גדולים – לוקחים את יחוד קוב"ה ושכינתיה, שתמיד הובן כיחוד ז"א ומלכות באצילות, ומסבירים שהוא יחוד טוב וממלא. הרחבנו בהסבר הזה, כי בהמשך ננסה לקחת את מה שהבעל שם טוב אומר כאן ולהתבונן בו כפי שהוא מופיע בשרש, במדרגות יותר גבוהות ממה שמפורש כאן.

מה הגימטריא של שלשת השמות? אֲדֹנֵי הוּי אֵהִי עוֹלִים יַחַד יִבְק, ראשית תיבות יחוד־ברכה־קדושה, כידוע^מ. לפי ההסבר בחב"ד^מ הקדושה היא במוחין, כנגד שם אהיה, הברכה היא בלב, כנגד שם הוּי, והיחוד הוא של יסוד ומלכות, כנגד שם אֲדֹנֵי.

"מקדש אֲדֹנֵי"

את הכלל הגדול שאומר כאן הבעל שם טוב הוא מדגים דרך דוגמה של בית:

כמו בית נק' אדנ"י,

הבעל שם טוב לא בוחר כאן דוגמה סתמית. הבית הוא־הוא מקומו של האדם, קביעות ה"ארבע אמות" בהן עוסקת תורה זו (ו"כל הבית כולו כארבע אמות דמי"^מ), והוא רמוז באותיות האמצעיות של הביטוי "שבו איש תחתיו" (ממנו לומדים על "ארבע אמות" של האדם, כנ"ל).

לבית בפרט יש גם קשר מיוחד לשם אֲדֹנֵי, השם של ספירת המלכות. קודם כל, "ביתו" זו אשתו^מ (ו"אמר רבי יוסי מימי לא קריתי לאשתי אשתי... אלא לאשתי ביתי"^מ) – הבית הוא האשה־המלכות. איפה כתוב שצריך לכוון שם אֲדֹנֵי? רבי אלימלך מליז'נסק כותב בצעטיל קטן^מ שכאשר רואים אשה יש לצייר לפני העינים את שם אֲדֹנֵי, וממילא מובן שכאשר

שלשת השמות אֲדֹנֵי, הוּי ואהיה מופיע ככוונה בכמה מקומות חשובים^{לח}, אבל הבעל שם טוב הופך אותו כאן לכלל הכי גדול שקיים "בכל דבר שבעולם".

מה הסוד של שלשת השמות הללו? שם אֲדֹנֵי שייך למלכות, שם הוּי שייך לתפארת ושם אהיה שייך לבינה^{לט} (ולפעמים לכל המוחין, חכמה ובינה, כמו שנראה כאן) – סוד "הולך בתם ילך בטח"^מ, בינה־תפארת־מלכות, כנודע^{מא}. היחוד של השמות הוּי ואֲדֹנֵי, יחוד תפארת ומלכות, הוא יחוד קוב"ה ושכינתיה^{מב}.

בתניא מוסבר^{מג} שיחוד קוב"ה ושכינתיה הוא יחוד אור אין סוף הסובב כל עלמין עם אור אין סוף הממלא כל עלמין

ולפי זה הסוד של שם אהיה הוא כבר איזה גילוי של מה שלמעלה מהסובב כל עלמין והממלא כל עלמין (ששניהם שייכים לעלמין) – גילוי של העצמות. אם כן, אלה שלשת הכללים הכי גדולים של גילוי אלקות, שמתאים לעשות אותם

כלל של "כל דבר שבעולם".

אנחנו נמצאים בעולם העשיה, בשבילנו המלכות דאצילות היא אור אין סוף הממלא כל עלמין, התפארת דאצילות היא כבר אור אין סוף הסובב כל עלמין והבינה דאצילות היא כבר מה שלמעלה מהסובב והממלא. ככה מסביר רבי אייזיק מהומיל, וזהו ההסבר בכלל בחסידות, כאשר לוקחים מושגים בספירות דאצילות והופכים אותם לביטוי של דברים הרבה יותר

אלה שלשת הכללים הכי גדולים של גילוי אלקות, שמתאים לעשות אותם כלל של "כל דבר שבעולם"

מד זהר ח"ג רטז, ב ואילך ובכ"ד (וראה שיעורים בסוד הוּי ח"א עמ' קפג ואילך).

מה שער היחוד פ"ל ובכ"ד.

מו עירובין מב, ב.

מד יומא פ"א מ"א.

מח שבת קיח, ב. גיטין נב, א.

מט אות ה.

לח ראה לדוגמה ליקוטי תורה לאריז"ל משלי ו.

לט זהר ח"ג קח, ב.

מ משלי י, ט.

מא וראה מגיד מראשית אחרית עמ' קז.

מב פרדס רמונים שט"ז פ"ח.

מג תניא אגה"ק ג.

מהנאה אסתטית יכולה להיות יניקת החיצונים. ובשביל שהיא תשמר מיניקת הקליפות היא צריכה שמירה של קדושה

מהבית. החתן שלנו יקים בית, עם "ביתו" זו אשתו". האשה, שיש לה 'חוש' בקישוטים, החל מ"תכשיטי כלה" שלה עצמה, אוהבת לקשט את הבית – שיהיה יפה ונעים – וההנאה מהקישוט היא סוד שם הוי' (הנאה בגימטריא אני – הנאה של ה'אני', הסובייקט, מהחפץ, האובייקט, כדלקמן – ובקדושה היינו "אני הוי'"). רואים כאן, בהשגחה פרטית, ממש קשר לחוק האסתטיקה שהזכרנו – אסתטיקה שלא קשורה לשימושים הפרקטיים מהדבר אלא להנאה שמוצאים ביפי שלו.

מקיף השמירה

זו נקודת החידוש העיקרית, שמיד נרחיב בה עוד, אבל לפני כן נסיים לקרוא את דברי הבעל שם טוב:
ואור המקיף הבית להציל מן הקליפה נקרא אה"ה.

כאשר נהנים מהבית, הנאה אסתטית ולא משהו תועלתני-הכרחי, מצד בריאות הגוף או מצד קיום מצוות התורה, יכולה להיות יניקת החיצונים. הרי ההנאה הזו שייכת לתחום המותה, עליו נאמר "קדש עצמך במותר לך"¹⁶, ובשביל שהיא תשמר מיניקת הקליפות היא צריכה שמירה של קדושה. השמירה היא על ידי האור המקיף השייך לשם אהיה (שהוא עצמו סוד ה'קדושה', כנ"ל בסוד יחוד-ברכה-קדושה), שבא כאן לידי ביטוי בסוד התחום של אלפים אמה – אלפים אמה מסביב ל"ארבע אמות" של הבית, ששומרות אותו ואת הקדושה שלו מהקליפות שסובבות מרחוק.

כמו שאמרנו, שם אהיה שייך בדרך כלל לספירת הבינה, שהיא מקור מקיפי השמירה¹⁷

רואים איש יש לצייר את שם הוי'. יש צדיקים שזה נמצא אצלם בתוך המשקפים, מתחלף אוטומטית לפי מי שהם רואים... בכל אופן, רואים את הקשר המובהק של שם אדני לאשה. הבית העיקרי – אותו מחליפות בגלות ה"ארבע אמות של הלכה", עליהן מדובר כאן – הוא בית המקדש, ה"דירה

בתחתונים" בה מתאוה ה' לשכון¹⁸, עליו נאמר "מקדש אדני כוננו ידך"¹⁹. באותו פסוק כתוב קודם "מכון לשבתך פעלת הוי'" ומיד אחר כך חותמת שירת הים "הוי' ימלך לעולם ועד" (בגימטריא שלום) – עם שם הוי' (כאשר שם הוי' בפסוק החותם את השירה הוא שם הוי' ה"משיח בתורה, כנודע אצלנו²⁰) – אבל המקדש עצמו, גוף המקדש שנבנה-מתכונן בשתי ידיים, שייך לשם אדני, אלא שבו ועמו מתייחד שם הוי', כפי שמיד יוסבר.

הנאה מבית מקושט

עיקר החידוש כאן הוא המשפט הבא:
ומה שמהוה ממנו כגון שיש לו הנאה מבית מקושט וכיוצא נק' הוי',
פלאי פלאות! הבעל שם טוב אומר ששם הוי' הוא "מה שמהוה ממנו" – לכן הוא משתמש במלה הזו (גם לנקודה הזו לא שמו לב בכתר שם טוב המבואר) – והדוגמה שהוא נותן היא לא השימוש בבית, לעצם מגורי האדם או למצוות שמקיימים בו, אלא היא ההנאה האסתטית

נ ראה התועודות ר"ח אד"ר תשע"ט נדפס בגליון תצוה ד.א.ד.

נא תנחומא נשא טז.

נב שמות טז, יז. "מקדש אדני כוננו ידך" עולה 685 (מספר השראה ה'19, קבלה פנים ואחור) – העולה גם בית'ארבע (אמות), עליו מדובר כאן – אסתטיקה יפני, כנ"ל הערה ח.

נג ראה מבחר שיעורי התבוננות ח"ג עמ' 16; שם עמ' 44; חט"ו עמ' 98.

נד יבמות כ, א.

נה ביאורי הזהר (אדה"א) ה, א"ב.

בפרט בשם "אהיה אשר אהיה"^ט בו ה"אהיה" הראשון בכתר וה"אהיה" השני בבניה כשביניהם ועמם נכללת החכמה, וד"ל^ד.

ג. חוק האסתטיקה

חוק האסתטיקה ו"חקת התורה"

נחזור לעיקר החידוש של התורה הזו – השרש בקדושה של חוק האסתטיקה של קאנט. אנחנו משתמשים דווקא בביטוי חוק האסתטיקה, בהדגשה של החוק, כדי שהשיעור יכנס לגליון של שבת הבאה, פרשת חקת... "חקת התורה"^ה היא הדוגמה העיקרית ל"חֻקִּים", שהם מצוות שלגמרי למעלה מטעם ודעת – "חקה חקתי, גזרה גזרתי, אין לך רשות להרהר אחריה"^ו. אצל קאנט האסתטיקה היא סוג של חוק – היא לא מבוססת על התועלת של הדבר, שנתפסת לגמרי, ועל אף שיש שיטתיות שגורמת את היפי, איזה הגיון פנימי בו הדבר היפה בנוי, היא לא מובנת לנו בשכל (כנ"ל בהסבר של המושג שטבענו כאן, 'תכלית ללא תכלית')^ז.

"חקת התורה" היא פרשת פרה אדומה. בכלל, אדום הוא צבע יפה ומושך^ח וכנראה שפרה אדומה, שהיא משהו לא לגמרי טבעי, היא אחד הדברים הכי אסתטיים. כנראה שכל הסדר של הכנת מי נדה מפרה אדומה, כל הטכסים שמתוארים בפרשה, הוא בשביל לשמר ולהנציח

סג שמות ג, יד.

סד ב"אלפים אמה", שם אהיה במילוי וידין (קסא), כנ"ל – ג"ר דאמא הכללית, כמבואר באריז"ל – נכללים כאן כל הג"ר (שהרי "אלפים" – "אאלפך חכמה" ו"אאלפך בינה" – רומז לשרשי החו"ב במזלות של הכתר, "נצר חסד [לאלפים]" ו"ונקה [העולה קסאוי]"^ט). וד"ל.

סה במדבר יט, ב.

סו ע"פ במדבר רבה יט, א; ילקו"ש קהלת רמז תתקפט (הובא ברש"י ר"פ חקת).

סז ורמז: "זאת חקת התורה" ועוד חוק האסתטיקה עולים 2236 – הוי' פעמיים אלהים – והממוצע ביניהם הוא "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"!

סח נושא הצבעים נלמד באריכות בסמינר אור וצבע – נדפס במבחר שיעורי התבוננות הכ"ו – ושם נתבאר כי סתם 'צבע' בחז"ל הוא אדום.

– "אור המקיף הבית". אכן, כאן השמירה היא "אלפים אמה", הרומזות לחכמה ובינה יחד – "אאלפך חכמה"^י ו"אאלפך בינה"^{יא} (כמו שמסבירים^{יב} את "אלפים שנה" שקדמה תורה לעולם – המוחין שלמעלה מהמדות, ימי בראשית, בהן נברא העולם).

כתוב באריז"ל בפירוש^{יג} – והסברנו בעבר באריכות^{יד} – ש"ארבע אמות של הלכה" קשורות לארבע אותיות שם הוי' ב"ה, "שם בן ארבע". אבל כאן הבעל שם טוב אומר שה"ארבע אמות של הלכה", הסוד של הבית, הוא יחוד השמות הוי' וא-דני – ששני השילובים שלהם הם יחודא עילאה ויחודא תתאה, כמו שמוסבר בתניא שלמדו בתקופה האחרונה^{יט} – ושם אהיה הוא המקיף של אלפים אמה שכולל את החכמה והבינה. כלומר, בעצם יש כאן מבנה שלם של יי-הויה – בבית יש את "והנגלת לנו ולבנינו"^כ, שמות הוי' וא-דני כנגד ויה (תפארת ומלכות, סובב וממלא וכו'), עצם הבית (ה) והיפי-התפארת שלו (ו), והמקיף של

אלפים אמה סביב הבית שייך ל"הנסתרת להוי' אלהינו", אותיות י-ה, שנכללות כאן שתיהן בשם אהיה (כנודע בסוד "היכל קדש הקדשים" שכנגד הבינה, אך בו נכללים כל הכח"ב, כפי שמתבטא

נו איוב לג, ג.

נז ע"פ שבת קד, א.

נח לקוטי תורה אמר לג, א. ובכ"מ.

נט פע"ח שער הזמירות פ"ד. וראה שער המצוות פרשת שלח.

ס שיעור אור ליה' אב תשע"ג ובכ"ד.

סא תניא, שער היחוד והאמונה פ"ז.

סב דברים כט, כח.

האסתטיקה היא

סוג של חוק –
היא לא מבוססת
על התועלת של
הדבר, שנתפסת
לגמרי, ועל אף
שיש שיטתיות
שגורמת את
היפי, איזה הגיון
פנימי בו הדבר
היפה בנוי, היא לא
מובנת לנו בשכל

יסוד האש של הנפש הבהמית הוא כעס וגאווה ואתו גופא יש לשרוף ולכלות באש של מצוה

(המובן המילולי של ריש) ^{עג} –
שרש ה"מלכות פה" ^{עד} בתוך
ה"ראשית חכמה" ^{עה} (בסוד
"אבא יסד ברתא" ^{עו}). בספר
יצירה כתוב ^{עז} שיסוד האש נמצא
בתוך הראש – צריך לשרוף את
הפרה באש שבתוך הראש. יסוד

האש של הנפש הבהמית הוא כעס וגאווה ^{עח} ואתו
גופא יש לשרוף ולכלות באש של מצוה, "אש
אוכלת אש" ^{עט}.

אחר כך צריכים לעשות מהאפר מי־חטאת
– להפוך את האש למים. בספר יצירה הסדר
הוא "אחת רוח אלהים חיים, ב' רוח מרוח, ג'
מים מרוח, ד' אש ממים" ^{עו} – מהרוח, שכנגד
הכתר (בו גופא שני פרצופים, עתיק ואריך,
שהם שתי בחינות רוח), נמשכים המים, שכנגד
החכמה, ומהמים נמשכת האש, שכנגד הבינה ^{עא}.
הפיכת האש למים היא החזרת הבינה לשרשה
בחכמה, סוד "הבן בחכמה" ^{עב} (אבא ואמא
עילאין הכלולים בפרצוף אבא ^{עג}). החכמה,
שפנימיותה בטול, היא 'איך' ביחס ל'יש' של
הבינה ^{עד} (בסוד "והחכמה מאין תמצא [בבינה],
ראשית המציאות" ^{עה}). את הפרה האדומה,
שבכללות כנגד אמא ("תבוא האם ותקנח את
צואת בנה" ^{עו}), צריך לאיין־לבטל ולהחזיר
לשרשה בחכמה – אז ניתן לראות (בכח הראיה

את היפי של פרה אדומה. הרי אי
אפשר לשים את הפרה האדומה
במוזיאון – היא לא תחזיק
מעמד. כדי להנציח את הפרה
הופכים אותה לאפר.
כמו שיש אבנים שכל פעם
ששוברים אותן רואים אותה

צורה – אומרים שאלה האבנים שהיו בהר
סיני ^{עט} – כנראה שבכל טפה של מי חטאת
יש בעצם השתקפות, הולוגרמה, של כל הפרה.
כתוב ^{עז} שהאומות מונים את ישראל, איך טפה
אחת של מי חטאת שמזים על טמא מת מטהרת
אותו – הם לא יודעים שבכל טפה יש את כל
הפרה.

שרפת הפרה

איך הופכים את הפרה לאפר? על ידי שרפה
– גם בשרש שרף יש אותיות פר אבל הפוך.
כמו שבראיה כאשר האיש שרואים בחוץ הופך
לאיש קטן באישון העין ^{עא} יש היפוך – מה
שרואים בחוץ משתקף בעין הפוך – ואחד כך
המח הופך אותו חזרה, בשביל שהפרה תצטמצם
לתוך האפר היא עוברת היפוך בשרפה ^{עב}.
מה קורה בתהליך שהפרה עוברת כדי לשמר
את היפי שלה? הסוד הפשוט של שמות האותיות
העיקריות כאן, פר, הוא פה (כשם האות) וראש

עג פה־ראש אותיות פר־אשה, ודוק בהערה הקודמת.

עד הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

עה תהלים קיא, י; משלי ד, ז.

עו זהה ח"ג רמח, א; תקו"ז תקון כא (סא, ב).

עז פ"ג מ"ו.

עח תניא פ"א.

עט יומא כא, ב (וראה באורך סוד הוי' ליראיו ש"א).

פ ס"ו פ"ט מ"א.

פא פירוש הגר"א על ספר יצירה פ"ג מ"ג.

פב ספר יצירה פ"א מ"ד.

פג פירוש הגר"א שם.

פד ראה שערי אורה (ג'קטיליא) שער י; שער היחוד ריש

פכה; מאמרי אדה"א בראשית עמ' ב, וש"ב.

פה איוב כח, יב.

פו ראה שיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' קסג.

פז ע"פ תנחומא חקת ח.

סט מוזכר במפרשי מורה נבוכים ח"א סוף פס"ו; מובא
במגלה עמוקות פרשת שמות בד"ה "בפירוש קראקש";
בירת מגדל על זר"ר עמדין פרק בית המדות. ועוד.

ע מדרש תנחומא חקת ז (הובא בפירש"י על במדבר יט,
ב).

עא רד"ק ספר השרשים שרש 'איש' ופירושו על תהלים יז,
ח.

עב האותיות הנוספות על פר בשרשים פרה שרף אפר הן
אשה (בעלת החוש האסתטי, וכנ"ל הערה ח בסוד שפרה
– הרומזת כאן לשרפת הפרה). שני שרשים נוספים בעלי
אותיות פר שמופיעות בפרשת פרה אדומה – פרש (שרף
הפוך) "על פרשה" (במדבר יט, ה) וזעפר (פר, ד"פ ע,
ועוד ע), "זעפר שרפת החטאת" (שם יט, ז), – וכשמצרפים
אותם האותיות הנוספות על הפר בחמשת השרשים, א ש
ה ש ע, עולות 676, הוי' ברובעו! כל פר עולה ז פעמים מוה
פעמים פר עולות ר פעמים ז, רז.

וביה באובייקט (ובמושגים של השיעור הקודם: **ההנאה של ה'אני'** כאן אינה הרגשת ה'אני' הראשונה, של מצב העיבור בו האדם כלל לא מכיר במשהו שמחוצה לו, אלא הנאה שבאה על רקע הכרת האובייקט – הארה של מוחין שבאה אחרי העיבור והיניקה, ואכמ"ל).

קדושה משולשת

אחרי ההקדמה הזו, שהרחיבה הרבה את הסוד של שם הוי' – ה'אמצע' בשלש המדרגות שמסביר כאן הבעל שם טוב, שלשת השמות א-דני, הוי' ואהיה שיש בכל דבר – צריך לחזור ולהתבונן בכל המבנה כאן. אבל לפני כן עוד הקדמה, אפשר להגיד שהחסידות הכי אוהבת את המספר שלש:

הבעל שם טוב הכי אוהב את המספר שלש – כל התורה שלו מבוססת על היסוד של הכנעה-הבדלה-המתקה, חש-מל-מל^צ, ובאגרת הכי חשובה שלו, על הדרך להביא את המשיח, הוא מסביר שכל דבר עולם מתחלק לעולמות-נשמות-אלקות (עם כל השלישיות שיש שם באגרת, כמו שלמדנו בעבר^{צא}). גם אדמו"ר הזקן הכי אוהב את המספר שלש – כל התניא מלא בלשונות 'משולשים', כמו שלמדנו באריכות הרבה פעמים^{צב}. גם הרבי הכי אוהב את המספר שלש. הרמב"ם הכי אוהב את המספר ארבע, שהמורה נבוכים מבוסס עליו^{צג}. הרבי אוהב את הרמב"ם, השלש אוהב את הארבע, אבל הוא בעצמו הכי אוהב את המספר שלש – הוא מסביר את המעלות שלו^{צד} ויש לו חבה מיוחדת לתאריך **זך בחדש**, שהוא 3 פעמים 3 פעמים 3,

צ כש"ט (קה"ת) אות כח.

צא ראה הקדמת הספר **אותיות לשון הקדש**, שיעורי י"ג תשרי וכו' חשון תשע"ט ועוד.

צב ראה בסדרת שיעורי התניא שנמסרו בשנת תשס"ז, בשיעור י"ט כסלו תשע"ו ועוד.

צג מו"נ ח"ב פ"י.

צד ראה לדוגמה ב"דבר מלכות" לפרשת אחרי-קדשים ס"ה ואילך. הובא בכ"מ – ראה שיעור כ"ב אייר תשע"ב; ל' שבט תשע"ה; ו' סיון תשפ"א. ועוד.

של החכמה^{פח}) את צורת הפרה בכל טפה של מי חטאת.

יחוד האובייקט והסובייקט בשלמות

בחסידות מוסבר^{פט} שהסוד של "חקת התורה" שייך לאותיות החקיקה. ישנם שני סוגים של אותיות – אותיות הכתיבה, בהן האותיות הן דבר נפרד שמתחבר עם החומר עליו הן כתובות, ואותיות החקיקה, שהן מאוחדות מיניה וביה עם החומר בו הן חקוקות.

החידוש העיקרי של קאנט, כפי שהתחלנו להסביר בשיעור ביצה, הוא היחוד בין האובייקט והסובייקט, בין החפצא והגברא. זהו גופא יחוד קוב"ה ושכינתיה כפי שהוא מוסבר בתניא (כנ"ל) – היחוד בין אור אין סוף הסובב כל עלמין השורה בחפצא של המצוה לאור אין סוף הממלא כל עלמין השורה בנשמת הגברא שמקיים את המצוה. בהחלט אפשר להסביר שהחפץ בעצמו הוא האובייקט והכתיבה היא המסר-החוויה שעובר לסובייקט. באותיות הכתיבה החוויה של הסובייקט מתחברת לאובייקט 'מבחוץ' – כמו המטרה, שהיא חיצונית-יחסית לדבר עצמו ונוגעת בעיקר למי שמשתמש בו. באותיות החקיקה יש חיבור מיניה וביה של האובייקט עם חווית הסובייקט ("מה שמהוה ממנו") – כמו הצביון, שהוא היפי הפנימי של הדבר עצמו.

בשיעור ביצה היה מובן שמבחינת האדם קיים קודם כל הסובייקט ורק אחר כך הוא מתבגר ומכיר באובייקט – קודם כל האדם מרגיש את ה'אני' ואחר כך את ה'עולם' (כפי שאמד דקארט, עוד לפני קאנט). אבל איך שהסברנו כעת בבעל שם טוב, קודם כל יש את ההכרה במציאות של האובייקט, הבית, ואחר כך את החוויה של הסובייקט, תחושת ההנאה מהבית המקושט – זהו סדר המתאים כאשר מדובר על חוק האסתטיקה, היפי החקוק מיניה

פח תקו"ז תקנו ע (קכב, א); זהר חדש (מרגליות) לא, ב; ע"ח ש"ד (אח"פ) פ"א. ובכ"מ.

פט לקו"ר פ"ח חקת.

יש חידוש בעצם הידיעה שיש לי גם "סתים", חלק נעלם בנשמה, ושאני מנסה לחבר את ה"גליא" שלי איתו

3 בחזקת 3^צ.

נוסיף כאן מאמר מוסגר:
אנחנו ב"כח סיון, יום מיוחד בו
הרבי והרבנית נצלו מעמק הבכא
האירופי, שהיה תחת הכיבוש
הנאצי, והגיעו לחוף מבטחים
בארצות הברית. בשיחה של
הרבי חמשים שנה אחרי, ב"כח

סיון תשנ"א, הוא הסביר את המעלה של היום
בהקשר לכך שהוא מבטא את השלמות של היום
שקדם לו, זך לחדש סיון ("ירחא תליתאי" בו
נתנה "אוריין תליתאי"^צ), שהוא ג פעמים ג
פעמים ג. הסוד העיקרי של שלש הוא "תלת
קשרין" של "ישראל, אורייתא וקוב"ה" שבכל
אחד מהם יש "סתים וגליא"^צ. הרבי מזכיר
בשיחה שיש שלשה אופני התקשרות שונים בין
השלשה הללו: באופן אחד, ההתקשרות היא
בין מדרגות "גליא" שבכל אחד מהשלשה –
ה"גליא" שבישראל מתקשר ל"גליא" שבתורה,
ההלכות של התורה, וכך ל"גליא" שבקוב"ה,
היינו האופן בו ה' מתגלה בעולם, ההשגחה
הפרטית שלו. באופן השני, ההתקשרות היא
בין שלש מדרגות ה"סתים" – ה"סתים"
שבישראל, פנימיות הנשמה הלא-מודע, מתקשר
ל"סתים" שבתורה, חלק הסוד של התורה, ודרכו
מתקשר ל"סתים" של קוב"ה. באופן השלישי,
שאנחנו קוראים לו זיג'זאג, קודם כל ה"גליא"
שבישראל מתקשר ל"סתים" שבישראל – יש
חידוש בעצם הידיעה שיש לי גם "סתים", חלק
נעלם בנשמה, ושאני מנסה לחבר את ה"גליא"
שלי איתו. אחר כך ה"סתים" של הנשמה
מתחבר ל"גליא" של התורה – מכח החיבור
של ה"גליא" בנשמה עם ה"סתים" שבנשמה,
האנרגיה הזו, גם כשאני לומד "גליא" שבתורה
אני יודע שיש "סתים", בתוך ההלכה מאיר לי
הסוד הפנימי שלה. אז ה"סתים" של התורה

מתחבר ל"גליא" של הקב"ה,
לגילוי ההשגחה הפרטית,
ודרכו מתחברים ל"סתים" של
קוב"ה, לה' עצמו שלמעלה-
מעלה מהעולמות (האופן הזה
עומד בעצם בין שני האופנים
הקודמים – בין התקשרות
ה"סתים" ב"סתים" להתקשרות
ה"גליא" ב"גליא" – כשהיחס ביניהם הוא על
דרך פנימיות-אמצעיות-חיצוניות הכלים, וד"ל).
בין שלשת הדברים, עם שלשת הקשרים, יש
שלשה אופנים של התקשרות, ויש גם התכלות
של השלשה – כך שבסך הכל מגיעים לשלש
בחזקת שלש, זך.

זה היה מאמר מוסגר שהוא ביאור למה
שהרבי אומר בשיחת כ"ח סיון.

עדות חקים משפטים

נחזור לנושא שלנו – תורת הבעל שם טוב
שלמדנו עם השלישייה של השמות. אחרי ההסבר
ששם הוי' כאן הוא בעצם 'חוק האסתטיקה',
עם הקשר לכל הענין של "חקת התורה" בפרט
וחוקים בכלל, מתבקש להסביר שהשלישייה כאן
היא השלישייה היסודית של "העדות והחקים
והמשפטים"^צ – שכולנו מכירים משאלת הבן
החכם בליל הסדר, והיא מופיעה עוד קודם לפני
עשרת הדברות בפרשת ואתחנן – שמוסברת
כשלשה סוגים של מצוות^צ. את השלישייה הזו
בעצמה נקביל כאן לשרש הכי גבוה בספירות של
השלישיות – שלשה ראשים שבכתר:

המשפטים, שיש להם טעם שכלי, הם בעיקר
מצוות של תיקון החברה – מצוות שמתאימות
ל"משפט המלך", עליו נאמר "דינא דמלכותא
דינא"^ק. כתוב בפירוש^{קא} ש"דינא דמלכותא

צא דברים ד, מה; ו, כ.

צט ראה רמב"ן ואתחנן ו, כ. וראה בארוכה סה"מ ה'ש"ת
ע' 51 ואילך. ס"ע 90 ואילך. ובכ"מ.

ק ב"ק קיג, א.

קא של"ה מסכת ר"ה פרק תו"א קונטרס השני.

צה ראה שיחת כ"ח ניסן וכ"ח סיון תשנ"א.

צו שבת פח, א.

צז זהר ח"א סד, ב.

התייחס לעוד נושאים גדולים. על מה הוא עוד דבר? [אתיקה]. נכון, נושא שלם אצל קאנט הוא "תורת המדות" – נסיון לקבוע ערכים מוסריים על יסודות פילוסופיים. אם האסתטיקה – שמבטאת יפי ואושר 'טהורים', בלי להתייחס לתועלת של האדם ובלי לדרוש ממנו דרישות – שייכת לראש השני של הכתר, לתחום של התענוג, הרי שהאתיקה, ש'רוצה משהו' מהאדם ומנסה לכוון אותו לעשייה מסוימת, שייכת לראש השלישי של הכתר, לתחום של הרצון. כמובן, אין מה להשוות בין תורת אמת, שכל מצוותיה הן רצון ה', לבין מוסר אנושי המבוסס על השכל. אבל בתוך התורה האתיקה הזו הכי דומה ל"משפטים" המובנים גם בטעם ודעת של האדם – אותם שייכנו לראש השלישי של הכתר (אלא שעלינו לקיים אותם כחוקים, כי הם רצון ה', ולא כנובעים משכלנו והבנתנו^{קב}).

עוד תחום שלם שקאנט עסק בו הוא הדיון במה שאינו נתפס בחושים שלנו – קיומו של אלקים, קיום הנשמות וכו' – תחום שבהחלט אפשר לשייך אותו ללימודי האמונה, הראש העליון שבכתר. אם רוצים לתת גם כאן את המלה הלועזית, כמו בשני המושגים הקודמים, קוראים לכל התחום הזה מטפיזיקה.

אם כן, הוספנו כעת מבנה יפה של שלשה ראשים בכתר אצל קאנט – מטפיזיקה (שבהחלט אפשר פשוט לקרוא לה לימוד האמונה), אסתטיקה ואתיקה.

[למה עושים כזה 'עסק' מקאנט? האם דקארט לא השפיע הרבה יותר על החשיבה המדעית?]

קודם כל, גם קאנט עצמו היה מדען רציני – מתמטיקאי ופיזיקאי. העבודה המדעית שלו עסקה בניסיון ליישב את המחלוקות בין ניוטון ללייבניץ. בכל אופן, צורת החשיבה

דינא – הראשון "דינא קשיא" והשני "דינא רפיא"^{קב} – שייך לסוד שם **א־דִּינִי**, שם המלכות. בכתר השרש של הדינים הללו הוא **באריך** אנפין – אותיות **ריכא**, שפירושו מלך. בהרחבה, כל המצוות הן "מצוות המלך", קיום המצוות הוא הרצון של ה', המטרה של הכל – והמטרה, כמו שהוסבר, שייכת לראש התחתון של הכתר, הרצון.

החקים שלמעלה מטעם ודעת, שייכים כאן לראש השני של הכתר, לסוד של התענוג – או, ליתר דיוק, החפץ – שהוא המקור של הצביון, של האסתטיקה, כמו שהוסבר באריכות.

לפי זה האור המקיף כאן בא מרישא דלא ידע ולא אתידע – השמירה על הכל היא האמונה הטהורה שבנשמות ישראל. האמונה מתבטאת בסוג השלישי של המצוות, עדות – "עדות הוי' נאמנה"^{קב}. אפשר לומר שזהו המובן הפשוט של "אהיה אשר אהיה" – התשובה לשאלת "ואמרו לי מה שמו"^{קב} הוא שאהיה מי שאהיה, איני נודע ולא תוכל לדעת את שמי. איך יודעים ששם אהיה שייך לאמונה? כאשר מחשבים את ה־א של שם **אהיה** כאלף הוא עולה 1020, עשר פעמים **אמונה** (בגימטריא **השגחה פרטית**, ה"גליא" של קוב"ה שמקשרת אותנו גם ל"סתים" שלו, כנ"ל).

ד. קאנט והמכללה התורנית

שלשה ראשים אצל קאנט

עד עכשיו דברנו על חוק האסתטיקה, שהופיע לנו מתוך הדרוש של הבעל שם טוב, והסברנו את השייכות שלו לראש השני של הכתר בתוך התורה של הבעל שם טוב. אבל קאנט, מעבר לשיטה שלו בנוגע לתבונה ולהכרה, היסודות של הפילוסופיה, לא דבר רק על אסתטיקה – הוא

קב זהר ח"ג רלא, ב; שעה"כ דרושי ר"ה.

קג תהלים יט, ח.

קד שמות ג, יג.

קה ד"ה "למען דעת" תרצ"פ ה"ה (סה"מ קונטרסים ח"א פד, ב); ד"ה "הוי' לי בעוזרי" תרצ"א פ"ג (שם קפ, א). ובכ"מ.

אפשר בהחלט לומר שקאנט - שחי בתקופה המתאימה - הוא ה'אחור' של חידושי החסידות, של הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן

שמביאה לידי ביטוי את החושים שמעל השכל, שייכת לראש השלישי, שפנימיותו כח הרצון. במבנה שעשינו כעת האמונה נשארה אותו דבר, אבל נראה ששני הראשים הבאים התהפכו – האסתטיקה, שקשורה כמובן לאמנות, היא בראש השני ואילו מה ששייך להנהגה של האדם, המטרה שלו ומה שרוצים ממנו בקיום המצוות (וגם האתיקה במונחים של קאנט), בראש השלישי של הכתר.

השאלה הזו היא הזדמנות פז להסביר ענין יסודי בקבלה: בנושא של שלשת הראשים שבכתר יש שתי שיטות ק"ב. לפי השיטה של רבי חיים ויטאל הראש התחתון הוא "מוחא סתימאה" (חכמה דאריך אנפין בה מלובשת גבורה דעתיק יומין); הראש האמצעי הוא "גלגלתא" (כתר דאריך אנפין בו מלובש חסד דעתיק יומין); והראש העליון הוא רדל"א. לפי השיטה במובאת בעמק המלך – אותה למד רבי ישראל סרוג מהאריז"ל – הראש התחתון הוא "רישא דאריך", שכולל את כל פרצוף אריך אנפין, וממילא העיקר בו הוא ה"גלגלתא"; הראש האמצעי הוא "רישא דאין", פרצוף שלם נוסף; והראש העליון הוא עדיין רדל"א. כמובן, רבי חיים ויטאל הוא ברה"סמכא העיקרי בין תלמידי האריז"ל, אבל גם "אלו ואלו דברי אלהים חיים" – גם רבי ישראל סרוג שמע את הדברים מהאריז"ל וגם בשיטה שלו יש צדק פנימי (וכידוע, רבי הלל מפאריטש היה דבוק בספר "עמק המלך" עד שהוא שכן בקביעות בתיק הטו"ת שלו). יש משהו יותר אסתטי בשיטה של רבי ישראל סרוג, ולכן במבנה היסודי שלנו אנחנו משתמשים במושגים שלו (הגם שאנחנו מסבירים אותם לפי מושגי רבי

שלו משפיעה מאד עד היום על החשיבה בתחומים רבים. [פעם הבאתי לדניאל שי' שליט ספר של רבי אייזיק מהומיל והוא אמר לי 'הוויות דקאנט קחזינא הכא'...]. באמת, הסברנו הרבה פעמים שלכל תופעה חדשה בעולם בקדושה יש גם השלכות דומות בעולם החיצוני – ל'פנים' של

הקדושה יש 'אחור' בחשיבה החילונית. כך אנחנו מסבירים^{קא} שבאך, מוצרט ובטהובן הם בעצם ה'אחור' של הנגינה החסידית שהתחדשה בדורות האלה. הרבה פעמים ה'אחור' הרבה יותר משוכלל ומובנה, מבחינה חיצונית, מאשר התופעה של ה'פנים' – המוזיקה הקלאסית שלהם משוכללת ומרהיבה מאד בחיצוניות שלה^{קב}. באותו אופן אפשר בהחלט לומר שקאנט – שחי בתקופה המתאימה – הוא ה'אחור' של חידושי החסידות, של הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן (עם כל ה'שכלול' וכלי החשיבה וההסברה שמאפיינים את עולם ה'אחור').

שתי השיטות בשלשה ראשים

על ההסבר שאמרנו כרגע אפשר להקשות: במבנה של המכללה התורנית^{קא} – שעסקנו בו לאחרונה^{קט} – שלשת הראשים של הכתר הם אמונה-תורה-אמנות. האמונה – כולל כל לימודי האמונה – שייכת באופן הכי פשוט לראש העליון, רדל"א, שהפנימיות שלו היא כח האמונה. התורה, עליה נאמר "ואהיה שעשעים יום יום"^{קב} ו"לולי תורתך שעשעיי"^{קא}, שייכת לראש השני, שפנימיותו כח התענוג. והאמנות,

קו ראה גם מדור השו"ת בגליון פינחס תשפ"א.

קז וראה התועדות כ"ב חשון תשע"ד.

קח נדפסה גם באיחוד התורה והמדע הרחבה 3 (עמ' 367 ואילך).

קט שיעור יסוד שביסוד – נדפס בגליון שבועות – השתא.

קי משלי ח, ל.

קי"א תהלים קיט, צב.

קיב בכל הבא לקמן ראה באריכות סוד ה' ליראיו ש"א פ"א ובנספח "ג' רישין שבכתר" (וביאורם בשיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' מז ואילך ועמ' רצא ואילך).

שלשה סיפורים של הבריאה

אם כבר הזכרנו את המבנה של המכללה התורנית נוסף עוד נקודה חשובה:

אחרי שלמדנו את החלוקה של כל תחומי הידע שיש היום במדע לפרצוף הזה שאלו אותנו איפה ההיסטוריה – לא הקדשנו את אחת הספירות ללימודי ההיסטוריה. התשובה – שהיא גם נספח שלם למכללה התורנית^{קטז} – היא שההיסטוריה היא מעין 'חוט מקשר' בתוך כל התחומים. שלשת הראשים של הכתר, כמו שאמרנו גם בשיעור האחרון בנושא, מבטאים את הסדר של יציאת מצרים (אמונה), מתן תורה (תורה) ועשיית המשכן (אמנות), ואפשר להתבונן כך גם בכל הפרצוף.

נוסיף לכך עוד הערה, נושא חשוב שכרגע אינו זוכר אם הוא כבר כתוב: ידוע^{קיד} שישנם בפרשת בראשית שלשה 'סיפורים' של הבריאה. הסיפור הראשון, שמתחיל ב"מ" בראשית ברא אלהים" עד "אשר ברא אלהים לעשות"^{קיח}. הסיפור השני, שמתחיל ב"אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות הוי' אלהים ארץ ושמים"^{קיט}, ובתוכו מופיע גם חטא עץ הדעת. הסיפור השלישי הוא "זה ספר תולדות אדם וגו'"^{קכ} (שפותח את השתלשלות הדורות עד סוף הפרשה, ואפשר לומר שהיא גם פתח הסיפור עד סוף החומש ואפילו עד סוף התורה, ולא בכדי אמר בן עזאי ש"זה ספר תולדות אדם" הוא "כלל גדול בתורה"^{קכא} עוד יותר מ"ואהבת לרעך כמוך"^{קכב}). אפשר בהחלט להסביר ששלשת הסיפורים הללו הם שלש זוויות של הסיפור: הסיפור הראשון הוא סיפור של מדע – הוא כולל פיזיקה, ביולוגיה, אסטרונומיה

חיים ויטאל בהסבר הכללי של מבנה פרצופי עתיק יומין ואריך אנפין, בלי להזדקק ל'פרצוף נוסף', ואכמ"ל).

לעניינו, כפי שכבר הוסבר, האמנות שייכת למה שנקרא "חפץ" – התלבשות התענוג ברצון, שההתחלה והעיקר שלה הוא התלבשות חסד דעתיק יומין בגלגלתא דאריך אנפין. לפי שיטת רבי חיים ויטאל, ההתלבשות הזו היא הראש השני של הכתר, אבל לפי שיטת עמק המלך ההתלבשות הזו שייכת לראש התחתון של הכתר. כלומר, במכללה התורנית, שבנויה לפי הפרצוף העיקרי אצלנו, האמנות שייכת לרישא דאריך, הראש התחתון של הכתר לפי שיטת בעל עמק המלך. אבל במבנה שעשינו כעת השתמשנו במושגים של רבי חיים ויטאל, ושם גלגלתא דאריך אנפין עם התלבשות חסד דעתיק יומין היא הראש השני של הכתר, ולכן שמנו שם את האסתטיקה.

לגבי התחום של התורה הישוב עוד יותר פשוט: על התורה כתוב "אורייתא מחכמה נפקת"^{קיג} וכתוב בפירושו^{קיד} שהכוונה לחכמה סתימאה דאריך אנפין. במדרגה הזו כתוב שיש "טעם כמוס לרצון"^{קטז}, מה שמסביר גם למה לכאן השתייכו בפרט המשפטים של התורה, שיש להם גם טעם שכלי המובן לנו. על המדרגה הזו דברנו כעת, כששמנו את כל הרצונות וההנהגות של האדם בראש התחתון של הכתר. אבל במכללה התורנית מדובר על מדרגה אחרת לגמרי של התורה, על שעשועי תורה – שהם בעיקר פנימיות התורה – שלמעלה מעלה מהמצוות, רצון ה' המתבטא בהלכות כפי שהן ב"גופא דאורייתא". המדרגה הזו, של השעשועים, שייכת לתענוג – הראש השני שבכתר לפי שיטת בעל עמק המלך, "רישא דאין". גם בראש הזה יש חכמה – חכמה דעתיקא – שהיא המקור של התורה במדרגה הזו.

קטז איחוד התורה והמדע עמ' 382-383.
קיד עמודיה שבעה בראשית עמ' לז; הטבע היהודי עמ' קעז; השלמות לשיעור י"ז אייר תשס"ט; מבחר שיעורי התבוננות חכ"ג בסמינר "זה ספר תולדות אדם". ובכ"מ.

קיח בראשית ב, ג.

קיט שם ב, ד.

קכ שם ה, א.

קכא בראשית רבה כד, ז.

קכב ויקרא יט, ח. וראה ספרא קדושים ד.

קיג זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

קיד ראה לדוגמה ד"ה "ושמתי כדכד" תשט"ז. ובכ"מ.

קטו ראה שער היחוד פכ"ד (קכז, א). ובכ"מ.

הוא סיפור של היסטוריה – תולדות האנושות. אחרי שיש מדע ותורת הנפש יכולה להיות גם היסטוריה, שהיא בעצם היסטוריה של התפתחות התחומים האחרים.

וכן, את כל המדעים המדויקים. הסיפור השני הוא סיפור של נפש, סיפור מנקודת המבט של הפסיכולוגיה, שעוסק באדיקות במה שקורה עם אדם וחווה (והנחש) סביב החטא. הסיפור השלישי

הלומד על מנת לעשות | צידה לדרך

- ◆ לכל דבר יש צביון (יפי וחן מיוחדים, הקשורים לסדר והתכללות הגוונים) ומטרה (התכלית הנרצית ממנו).
- ◆ אסתטיקה (צביון) היא 'תכלית ללא תכלית'.
- ◆ צביון ומטרה מקבילים לפרצופי עתיק ואריך.
- ◆ כשחסידים נפגשים עליהם לדבר על עתיק (צביון, 'איזה דברים יפים ראית היום?') ואריך (מטרה, 'מה אתה עושה עם החיים שלך?!').
- ◆ בחתונה עוברים בני זוג מרשות הרבים ("טורי דפירודא", כשכל אחד מהם היה 'נפרד') לרשות היחיד שהם בונים יחד – קשר־נאמנות של "אחת היא יונתי תמתי".
- ◆ הבעל שם טוב מגלה שיחוד השמות א־דני־הוי־אהיה נמצא "בכל דבר שבעולם".
- ◆ השמות אהיה־הוי־א־דני הם בסוד בינה־תפארת־מלכות, עצמות־סוכ־ע־ממכ־ע, יחוד־ברכה־קדושה (מלמטה למעלה).
- ◆ א־דני־הוי־אהיה הם הדבר עצמו, ההנאה (האסתטית) ממנו והשמירה עליו.
- ◆ הנאה אסתטית צריכה שמירה מיניקת החיצונים – "קדש עצמן במותר לך".
- ◆ 'חוק האסתטיקה' – שמעל השכל – מתקשר ל"חקת התורה".
- ◆ כל מעשי הפרה האדומה נועדו להנציח את היפי והחן שלה – לשמר את הפרה בכל טפת מי־חטאת.
- ◆ אותיות החקיקה הן חיבור הצביון לאובייקט (מיניה וביה) ואותיות הכתיבה הן המטרה (החיצונית) שלו.
- ◆ החסידות – מהבעל שם טוב, דרך אדמו"ר הזקן ועד הרבי – אוהבת את המספר שלש.
- ◆ ישראל־אוריית־אקוב"ה מתחברים בשלשה אופנים – גליא בגליא, זיג־זג של גליא וסתים, סתים בסתים.
- ◆ עדות־חקים־משפטים הם כנגד אמונה־תענוג (צביון־רצון) (מטרה).
- ◆ אמונה־תענוג־רצון אצל קאנט הם מטפיזיקה־אסתטיקה־אתיקה.
- ◆ כל חידוש בקדושה (פנים) מתבטא באופן משוכלל גם בעולם החול (אחור) – קאנט הוא ה'אחור' הפילוסופי של תורת החסידות.
- ◆ ההיסטוריה היא החוט המקשר של כל תחומי הידע האנושי.
- ◆ סיפור הבריאה חוזר שלש פעמים בפרשת בראשית – כסיפור מדעי, כסיפור פסיכולוגי וכסיפור היסטורי.

פרקי אבות

פרק ה', חשנה כ'

קל כנשר

יְהוּדָה בֶּן תִּימָא אָמַר: הָוֵי עֵז כְּנֶמֶר, וְקַל כְּנֶשֶׁר, וְרַץ כְּצִבִּי, וְגִבּוֹר כְּאַרְיֵה, לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אֲבִיךָ שְׁפִשְׁמִים.

רבינו יעקב בעל הטורים, פתח את ספר ההלכה הגדול שלו, טור אורח חיים, במשנה זו, ופירש: "פרט ארבעה דברים בעבודת הבורא יתברך. והתחיל ב'עז כנמר' לפי שהוא כלל גדול בעבודת הבורא יתברך. לפי שפעמים אדם חפץ לעשות מצוה, ונמנע מלעשותה מפני בני אדם שמלעיגיין עליו. ועל כן הזהיר שתעזי פניך כנגד המלעיגיין, ואל תימנע מלעשות המצוה... על כן הזהיר שתעזי מצחך כנגד המלעיגיין ולא תבוש. ואמר 'קל כנשר', כנגד ראות העין. ודימה אותו לנשר, כי כאשר הנשר שט באווירה, כך הוא ראות העין, לומר שתעצים עיניך מראות ברע. כי היא תחילת העבירה, שהעין רואה והלב חומד וכלי המעשה גומריין".

ישנו סדר של תיקון המציאות בארבעה שלבים^א. ראשית, האמונה הפשוטה בחזון העתידי. האמונה היא בחינת "לא אדם", משהו מעל טעם ודעת (ב'רישא דלא ידע ולא אתידע').

לאחר האמונה, מגיע הרצון התקיף. הרצון שייך למצח ("מצח הרצון" בקבלה), והוא הוא "הוי עז כנמר" במשנתנו, רצון חזק שאינו חת ובוש מפני המלעיגים. המצח הוא עדיין מעל השכל. לאחר מכן מגיע שלב של תכנית ותכנון שכלי, משהו שמתלבש בכלי השכל, מחשבה מחושבת, בחינת "אדם" (אך עליו לא מדובר במשנה שלנו, שכן היא עוסקת בחיות ולא בשכל האנושי). אחרי כל זה, יש כח של "קביעה רצונית" – להביט חזק על המציאות, באמונה ובבטחון, ולמבט הזה יש כח פועל (כמו שידוע היום גם במדע שהתצפית של האדם קובעת את המציאות). זהו השלב של "קל כנשר", שייך למבט העיניים כמו שפירש הטור, והרמז: **קל = עין**.

הנשר מעופף למעלה – "קל כנשר" – דואה בגבהים, ומביט במבט סורק וחודר על הקרקע, מחפש אחר טרף. ברגע שהוא מוצא את הטרף שלו, את מה שהוא חפץ בו, הוא מתמקד בחדות ראייה (פוקוס), והוא צולל על טרפו הרצוי. **טרף** בגימטריא **רפח** ניצוצין עם הכולל, כך הוא מעלה ומברר את הניצוצות הקדושים השבויים במציאות. לענייננו: אחרי האמונה הפשוטה, אחרי הרצון העז כנמר ואחרי התכנון השכלי – צריך לפעול בכח הראיה הטובה הפועלת במציאות.

נערך ע"י יוסף פלאי.

א ראה בהרחבה שיעור ה' אדר ב' תשנ"ב.

קול שמחה

פרשת חקת

טהור מטמא

כלליות, ישראל מעובדי כוכבים (המקביל ל"אברהם מתרח") והעולם הבא מהעולם הזה (מכאן שהעולם הבא הוא הפנימיות של העולם הזה, יוצא ובא מתוך העולם הזה).

טומאת מת היא עצבות (מיסוד העפה, המות) וטהרה היא שמחה, לב טהור ושמח (כלשון אדמו"ר הזקן "שמחה ופתיחת הלב וטהרתו מכל דגוד דאגה ועצב בעולם"¹). טהרה שייכת לאמא-בינה ופנימיות הבינה היא השמחה, "אם הבנים שמחה". אם כן, "טהור מטמא" היינו להגיע מהעצבות לשמחה! ורמז מובהק: הפסוק "מי יתן טהור מטמא לא אחד" = 864 = "עבדו את הוי' בשמחה" = שמחה במילוי (שין מם חית הא) = ד פעמים יראה ("עבדו את הוי' ביראה" הוא הכללי ל'אור' של "עבדו את הוי' בשמחה", "ליהודים היתה אורה ושמחה").

המדרש חוזר שלש פעמים על הלשון המשולשת המיוחדת, מעין שירה "מי עשה כן, מי צוה כן, מי גזר כן". בפנימיות, שלש הלשונויות הן כנגד חכמה-בינה-דעת. "מי עשה כן" בחכמה, "כולם בחכמה עשית". "מי צוה כן" בדעת, צוה שייך לצוותא, יחוד (פנימיות הדעת). "מי גזר כן" שייך לבינה, "מינה דינין מתעריין" ועליה נאמר "חקה חקתי גזרה גזרתי" (חוקת התורה של פרה אדומה השייכת בכללות לבינה, "תבוא האם ותקנח צואת בנה"). אם כן, הסדר במדרש, עשה-

זאת חקת התורה.² כתוב במדרש³: זאת חקת. זה שאמר הכתוב "מי יתן טהור מטמא לא אֶחָד"⁴, כגון אברהם מתרח, חזקיה מאחז, יאשיה מאמון, מרדכי משמעני, ישראל מעובדי כוכבים, העולם הבא מעולם הזה. מי עשה כן מי צוה כן מי גזר כן לא יחידו של עולם? תמן תנינן "בהרת כגריס באדם טמא. פרחה בכלולו טהור". מי עשה כן מי צוה כן מי גזר כן לא יחידו של עולם? תמן תנינן "האשה שמת ולדה במעיה והושיטה החיה את ידה ונגעה בו החיה טמאה טומאת שבעה והאשה טהורה עד שיצא הולד. המת בבית הבית טהור יצא מתוכו הרי הוא טמא" – מי עשה כן מי צוה כן מי גזר כן לא יחידו של עולם? תמן תנינן "העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים. היא גופה מטהרת בגדים". אמר הקדוש ברוך הוא חקה חקתי גזירה גזרתי אי אתה רשאי לעבור על גזרתי.

סוד הפרה האדומה, "חקת התורה", שייך לנשיאת הפכים, "טהור מטמא"⁵ – העוסקים בפרה נטמאים והיא עצמה מטהרת. המדרש מביא ארבע דוגמאות פרטיות של "טהור מטמא", אברהם מתרח, חזקיה מאחז, יאשיה מאמון, ומרדכי משמעני, ועוד שתי דוגמאות

נערך ע"י יוסף פלאי, משיעור ש"פ קרח תשפ"ג.

א במדבר יט, ב.

ב במדבר רבה יט, א.

ג איוב יד, ד.

ד טהור טמא ר"ת טט, שייך לתפילין, "טטפת, טט פת".

ה תניא פכ"ו.

ומשיח. כל אלו "השיגו בוראם בלא תורה" – ובלשון המדרש המקורי: "בני אדם שמעצמם הכירו להקב"ה" (כמו אברהם אבינו, לפני מתן תורה, עליו נאמר ששתי כליותיו למדוהו תורה) – כי מחצב נשמתם למעלה מהתורה, משרש נשמות ישראל שלמעלה מהתורה, "מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר [גם לתורה הקדומה שקדמה לעולם]", ועל שרש הנשמה הזה נאמר "מי יתן טהור מטמא".

הבחירה החפשית שייכת בעיקרה לכל באי עולם, כמו שכתוב בתנא דבי אליהו (אליו רומז בקול שמחה, כידוע שהמדרש הזה היה חביב ביותר בפשיסחא) "מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ, בין גוי ובין ישראל בין איש ובין אשה בין עבד בין שפחה הכל לפי מעשה שעושה כך רוח הקודש שורה עליו". אמנם מבואר שבחירה חפשית של גוי נמוכה מבחירה של יהודי. בעומק, כאשר גוי בוחר שלא לעבוד עבודה זרה, משבע מצוות בני נח (בהן יש לו בחירה), הרי יש בו 'ניצוץ יהודי', שהרי "כל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי", זהו ניצוץ של בחירה חופשית יהודית, ולכן שורה עליו שכונה. אך, אומר הרבי ר' בונם ש"טהור מטמא" לא נאמר על המדרגה השייכת לבחירה החפשית, אלא במה שלמעלה מהבחירה, מעלתם המיוחדת של ישראל בכלל (כמודגש בתורת חסידות איזביצא, הנובעת מפשיסחא) ושל הדמויות ה'משיחיות' הכתובות כאן בפרט.

צוה"גזר, הוא חכמה־דעת־בינה, הצירוף המוליד את מדת הנצח, כמבואר – בשיעור הגדול בגליון הזה – ששריפת הפרה אדומה 'מנציחה' את הפרה (ואת יופיה האדמוני) באפר.

מעל הבחירה

את המדרש מבאר הרבי ר' בונם בקול שמחה: על פי מה דאיתא במדרש, אברהם וחזקיהו ומשיח השיגו בוראן בלא תורה. ע"כ שמחצב נשמתן היה גבוה כל כך עד למעלה מן התורה. ובספר הגלגולים, שמרדכי היה שורש יעקב. וזה בחינת משיח בן יוסף. וגם במדרש נרמז, שהיה מתוקן לגאולה! ועל יאשיהו נאמר "רוח אפינו משיח ה". כדאיתא. ומעתה מדויק המדרש, למה הביא רק אלה, והלא הרבה רשעים שהולידו צדיקים, וגרי צדק בכלל, ולמה לא מנה אותן המדרש. רק, כי הבחירה חפשית לעבוד את ה' לכל באי עולם, וגם עבד ושפחה, כדאיתא. ממי שהוא צדיק בן רשע, אך שהוא בחר בטוב, לא יאמר עליו טהור מטמא, כי מה טומאה שייך לטהור שבחר כך בבחירתו הטובה. אבל אלו הג' השיגו בוראן בלא תורה, על כן היה מחצב נשמתם גבוה, כנ"ל. וקודם בחירתם היה שפיר טהור מטמא.

כל הטהורים שנמנו במדרש הם בחינת משיח: אברהם מפרסם אלקות בעולם, תפקיד משיחי. את חזקיהו בקש הקב"ה לעשות משיח. יאשיהו הוא "רוח אפינו משיח ה". ומרדכי משרש יעקב

ז במדבר רבה יד, ב.

י "מרדכי היה מתוקן לגאולה", בראשית רבה ל, ח.

ניגון

542 | י"ג מנחם אב תשפ"ב

בשלב הזה, כל קשר אמיתי בין שניים, ובפרט בין איש לאשה, רחוק מעולמה הפנימי הבלתי-מפותח של הילדה. היא נתונה בתוך עצמה ואינה עומדת מול הזולת כאישיות עצמאית, אלא קשורה אליו באופן טבעי ובלתי-מודע, כאילו דרך הצד האחורי (הגב) ולא דרך הפנים, "אחור באחור".

אדומה – נערה מאורסה

כאשר הבת גדלה והופכת להיות **נערה**, היא מפתחת אישיות עצמאית משל עצמה ומבשילה לקראת יצירת קשר אמיתי עם הזולת. אם בשלב הקודם הבת היתה מחוברת אל הזולת מהצד האחורי, הרי כעת היא עוברת תהליך של 'נסירה' עד שתוכל להתייצב ולעמוד מול האחר באופן של "פנים בפנים".

בשלב הזה, הנערה מקבלת הרבה **גבורות** – העוצמות המיוחדת לה כאשה, אשר קודם לכן 'נבלעו' בתוך המציאות הסובבת שהיא היתה חלק ממנה. לכן הנערה מכונה כאן **אֲדָמָה** – כי האדום הוא צבע של חיים, דם-החיים, צבע של שמחה, צבע של התלהבות ואף תשוקה בוערת. כאשר בשלב הזה צריך כמובן זהירות מיוחדת, טיפול והכוונה של העוצמות המתעוררות לנתיב חיובי, טהור וקדוש, כמו למשל תשוקה לבן-הזוג המיועד, כאשר הנערה יכולה להיות כבר "נערה מאורסה" המקודשת לבעלה לעתיד, כדת משה וישראל.

תמימה – בוגרת נשואה

בשלב האחרון, הנערה הופכת להיות **בוגרת**, העומדת לגמרי ברשות עצמה ויוצרת קשר **בוגר** עם הזולת. אם לנערה מתאים להיות מאורסת, הרי הבוגרת היא כבר **נשואה**, לאחר שוך ההתלהבות הראשונית 'האדומה' של תקופת

פרה אדומה תמימה

תיקון המלכות

לפי ספר הזוהר, פרשת אדומה רומזת, באופן כללי, לתיקון **המלכות**. ספירת המלכות משולה בדרך כלל לאשה-בת ('נוקבא'), וכאן מוסבר שהביטוי "פְּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה" רומז לשלשה מצבים-שילבים שונים בהתפתחות המלכות-הבת: **פְּרָה** הוא השלב הראשון שבו הבת היא ילדה-קטנה. **אֲדָמָה** הוא השלב השני, שבו הילדה הקטנה גדלה והופכת לנערה. ו**תְּמִימָה** הוא השלב השלישי, שבו הנערה מגיעה לשיא ההתפתחות והופכת לבוגרת.

המלכות, כמו כל מושג בקבלה, מופיעה בהרבה הקשרים ועניינים, ולמעשה בכל דבר בעולם (פיזי או רוחני) קיימת בחינה של מלכות, שהרי היא מעשר הספירות המהוות את תבנית-היסוד בבריאת העולם. בהקשר שלנו, נסביר את תהליך גידול המלכות כפי שמשתקף בעולמה הנפשי של האשה (ונא לא להבהל מההשוואה בין אדם לפרה, "פרה פרה").

פרה – ילדה קטנה

כאשר הבת עדיין **ילדה** קטנה, היא מכונה **פְּרָה**, מפני שהצד הבהמי גובר בה ("הנפש הבהמית"), ועדיין אינה בר-**דעת** (במובן המלא והשלם של המושג). הילדה מתייחסת לעולם הסובב בתמימות ילדותית וזורמת איתו מבלי שהיא מודעת לגמרי לעצמה.

ומהות, מי אנחנו ומה אנחנו. כך קרו הדברים בפועל בדורות האחרונים, תהליך שיבת ציון נעשה ברובו ללא מודעות-אמת למשמעות של היותנו יהודים, ואף תוך התכחשות בוטה וניסיון להעמיד אידיאולוגיה-מובילה חלופית לתורה, ח"ו. אמנם תמיד אנו מחוברים לקב"ה, אבל בתקופה של קטנות החיבור אינו מודע אלא "אחור באחור".

כעת עלינו לעבור לשלב השני, שלב ה**נערה**, בחינת אֶדְמָה. הילדה הקטנה של אתמול גדלה והפכה לנערה ומשחקי הילדות כבר לא מעניינים אותה, עכשיו היא מתחילה לעמוד על דעתה, לגלות מהם הדברים החשובים באמת, ולשאל "מי אני בכלל". על כן, לא מוצאים הרבה טעם בהתיישבות ובטחון כשלעצמם, כל עוד הזהות היהודית שלנו כציבור נעלמת ואילמת (ולא פלא שהציונות הקלאסית פשטה את הרגל). עכשיו צריך ליצור תפנית: **להתנער**, 'להתנסר' מהמצב הראשוני הילדותי ולעסוק ב"הגדרה עצמית" של הציבור היהודי על-פי הזהות היהודית האמיתית. הדבר צריך להתבטא, בראש ובראשונה, ב**תיקון המשפט** שהרי המשפט הוא המסגרת שבה מתנהל הציבור. ובפשטות: עלינו להתחייב להתדיין במשפט עברי, משפט התורה, ולבנות מערכות-משפט של תורה בכל התחומים (וכמובן להימנע ככל האפשר מלהזדקק למשפט הערכאות הנכרי הקיים במדינה). זהו צעד מרכזי בעמידה על הזהות שלנו, והוא צריך להעשות בגבורה, עם הרבה חיות וחשק-נמרץ, כצבע האדום. או אז, נוכל לעמוד מול הקב"ה "פנים בפנים", הציבור היהודי מול אלוקיו.

לאחר מכן, נגיע בע"ה לשלב ה**בגרות**, בחינת תְּמִימָה. "אין ישראל נגאלין אלא בתשובה"², ולאחר התשובה הראשונה של תיקון המשפט תתחיל הגאולה לנוע במהירות ("בעתה אחישנה"³) ואנו עוברים לשלב בוגר יותר. גבורת

הנערות הסוערת.

אמנם הכינוי **תְּמִימָה** לבוגרת עדיין טעון הסבר, ועלינו להבין אותו לפי שני הפירושים במלה תמימה: רש"י מפרש "אֶדְמָה תְּמִימָה – שתהא תמימה באדמימות [ללא שערות שחורות]", דהיינו ש**תְּמִימָה** היא יותר אדומה מ**אֶדְמָה** – לבוגרת יש גבורה ועוצמה עוד יותר מלנערה! אך המלה תמימה מתפרשת גם כמו "יעקב איש תם"⁴, "תמים תהיה עם ה' אלקיך"⁵ – והרי התם והתמים אינו מצטייר כאדום-לוהט אלא כאדם הנוהג בתמימות טבעית, ניוח ושלו וללא מזג סוער ואדמוני (כמו יעקב אבינו, הניגוד של עשו האדמוני השעיר והסוער)!

אך באמת שני הפירושים משלימים זה את זה: הבוגרת האמיתית מנהלת מערכת-יחסים זורמת בטבעיות, שכל האש-האדומה כלולה בתוכה, אבל בצורה שקטה וחלקה ובלתי-מודעת. נמצא שהבוגרת-התמימה דומה במדה מסוימת לשלב הראשון של הילדה-הפרה, אבל כעת זו תמימות בוגרת ומפותחת, כזו שיכולה לזרום על מי-מנוחות, מתוך **מודעות טבעית**, ולגלות את ההשראה של "שכינה ביניהם".

תיקון המדינה בשלשה שלבים

כיון שמדובר על תיקון המלכות, ניתן לתרגם את התהליך של פרה-אדמה-תמימה גם לתיקון המלכות הארצית, מלכות ישראל בארץ ישראל. ספירת המלכות נקראת גם "כנסת ישראל" ובה מושרשות כל נשמות ישראל, וכן ההופעה הממשית של ה**ציבור היהודי** מבטאת את ספירת המלכות בעולמנו זה.

בשלב הראשון, שלב הילדה ה**קטנה**, בחינת פְּרָה, עוסקים בבניין הפיזי, התיישבות ובטחון, מבלי שמודעים מספיק לזהות היהודית המיוחדת לנו. בשלב הזה אנו כמו ילדים קטנים המשחקים בחול ובכדור, מבלי לעסוק בשאלות של זהות

¹ המשך בעמ' 27 <<

נערך ע"י יוסף פלאי מתוך שיעור ה' תמוז תשע"ב.

א בראשית כה, כז.

ב דברים יח, יג.

ג רמב"ם הלכות תשובה ז, ה.

ד ישעיה ס, כב.

הסיפור החסידי

ה'שפע חיים' מצאנו | הרבי שקנה כרטיסי קולנוע

רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם, בעל השפע חיים והדברי יציב, נולד בשנת תרס"ה ברודניק לרבי צבי הירש הלברשטאם אב"ד העיר. בגיל 14 התייתם מאביו, ובאותה שנה הוסמך להוראה. כשהיה כבן 18 התחתן עם קרובתו פסיה – אם 11 ילדיו, ובגיל 21 נתמנה לרב הקהילה החסידית וראש ישיבה בקלויזנבורג. לאחר פלישת הנאצים להונגריה שהה במחנה בנאדבאניה, ולאחר מכן גורש עם משפחת לאושוויץ. הוא שרד את צעדת המוות, אך אשתו ותשעה מילדיו נרצחו ובני הנותרים מתו ממחלת הטיפוס. כל אותו זמן לא ויתר על קיום המצוות בהידור תוך סיכון עצום, מהקפדה על אוכל כשר ועד לפרי חדש בראש השנה. לאחר השואה הקים במחנה העקורים מוסדות חינוך וחסד, טיפל ביתומים והשיא זוגות רבים. בשנת תש"ו הגיע לארצות הברית כדי להקים מוסדות לניצולי השואה, נישא לחיה נחמה ונולדו להם שבעה ילדים. בשנת תשט"ו ביקר לראשונה בארץ והניח את אבן הפינה לקריית צאנו בנתניה. בקריה ייסד את חסידות צאנו-קלויזנבורג, מוסדות חינוך וישיבה גדולה שעמד בראשותה, וכן את מפעל הש"ס. הקים את המרכז הרפואי לניאדו בנתניה, בעקבות נדרו כי אם יינצל מהתופת יציל תמיד חיי יהודים. ב"ט בכסלו תש"כ עלה לארץ והתיישב בנתניה, בתשכ"ג פתח ישיבה לבחורים ספרדים ובתשמ"ו יזם את "המועצה להגנה משפטית על ערכי היהדות". בתשל"ב חזר לארה"ב, ונסתלק בליל שבת, ט' בתמוז תשנ"ד. מנוחתו כבוד בנתניה.

על הא ועל דא, תוך כדי שיחה הגיעו לנושא היהודים, ואיכשהו נתגלה לפעמים, כתוצאה מפליטת פה סתמית, כי בבית פלוני שוהה אחד השרידים. היה אדמו"ר זי"ע הולך ומכתת רגליו אחרי כל קול הברה, אולי יעלה בדרך זו על עקבות איש יהודי שכוח המתחבא עדיין בקרב הגויים. משמצאו, היה מדבר על לבו ומשדל אותו שיצטרף אליו, והוא יביאנו למקום שיש בו הרבה יהודים בני עמו.

רבים מן השרידים האלה, הלכו אחריו לפעלדאפינג בלא חשק מיוחד. גוח היה להם, כביכול, באתר שהם שרויים בו. הלא האמריקנים הכובשים סיפקו מזון ותמיכה לשרידים בכל מקום שנמצאים בו, אפילו למי שהתגורר בין הנכרים מרצונו החפשי, מבלי לדרוש מאף אחד ללכת לעבודה, להשתכר וכדומה. ברם, הרבי, במיטב

לאחר המלחמה, במכונית שהעמידה לרשותו המפקדה האמריקנית, יצא הרבי לנדוד ולחפש בכפרים שבכל הסביבה כשבפיו הסיסמא: "את אחי אנכי מבקש"! במקומות האלה שרדו פה ושם יהודים בודדים, שהתחבאו בימי הזעם אצל נכרים בעליות גג או בבונקרים. בגלל ניתוקם מן העולם החיצוני במשך תקופה ארוכה, סבורים היו כבנותיו של לוט במערה – שכבר התחסל ח"ו העם היהודי כפי שזמם האשמדאי היטלר ימ"ש, והם היחידים שנותרו, ללא תקווה להמשיך כיהודים.

נסע אפוא הרבי הקדוש בכל יום לישוב אחר, היה נכנס אל מרכז הכפר או העיירה ומנסה להיכנס בדברים עם האנשים שנתקל בהם על דרכו. כמי שמתעניין ושואל מתוך סקרנות גרידא

בכולו". אם כך, כשם שאין מקום פנוי ממנו, כך גם היהודי: הוא בכל והכל בו. לאן שלא תלך – שם היית מעודך, בעצם היותך יהודי.

לאחר שהביא את פירושו של לייבוש, ממשיך הרבי ומבאר את המשך הפסוק, "והיה ברכה". מפסוק זה לומדים חז"ל, כי "בך חותמין" – באברהם אבינו מסתיימת הברכה הראשונה של שמונה עשרה, "ברוך אתה ה', מגן אברהם". ה"שפע חיים" מסביר זאת, לאור ההבדל בין אברהם אבינו לבניו: בעוד יצחק אבינו ויעקב אבינו היו קדושים מרחם, אברהם נולד לתרח – עובד האלילים. אם הכיר את בוראו בגיל שלוש, ואם בן ארבעים, לכל הדעות לא נולד בבית של קדושה כמו זה שהקים בעצמו.

אברהם אבינו, אם כן, הוא אב טיפוס של בעל תשובה. חתימת הברכה באברהם מלמדת, כי בחתימת כל הדורות, דור עקבתא דמשיחא, יהיו גדולי הדור בעלי תשובה כאברהם אבינו. יש לומר, כי זהו סוד גילוי העטרה של ברית מילה, השלמת המהפך שביצע בעצמו אברהם אבינו בהליכתו אל עצמו. בקבלה מבואר, כי גילוי העטרה חושף אור רוחני מיוחד: זהו אותו האור שהאיר משה רבינו, שחז"ל אומרים כי "נולד מהול", ובלידתו "נתמלא הבית אורה". כאשר יהודי חושף כי העולם כולו מלא באור אלוקי הוא גם מגלה את העטרה, את הכתר שבנשמתו, החש בבית בכל מקום בעולם. יהודי המזהה את ה' בעולם ובעצמו, מגלה את מלכות ה' בעולם וגם את מלכותו שלו – ניצוץ המשיח שבנשמתו. כך, מכח בעלי התשובה, מתגלה מלכותו של משיח.

כושר השכנוע שלו, השפיע עליהם לשוב אל אחיהם.

האנשים עוד היו המומים ומזועזעים מכל המוראות שעברו עליהם. היו שהצהירו בגלוי, כי אחרי האסון הגדול שקרה – אין את נפשם לחזור ולחיות כיהודים. אולם הרבי בחכמתו השכיל וענה להם, שאינו מעלה על דעתו כלל לדרוש מהם אפילו משהו מעין זה. כל כוונתו אינה כי אם להיטיב עמם מבחינה פיסית, שלא יהיו נתונים יותר לחסדי הגויים הארורים. וכי לא מוטב להימצא בין אחים, שהם עצמך ובשרך?! ידוע, בין השאר, על מקרה מסוים בו שידל צעיר יהודי להסתפח למחנהו: הלה טען, שהרבי בודאי לא יניח לו לבקר בקולנוע, ולכן אינו חפץ ללכת אחריו. אולם הרבי הבטיח לו שכאשר יחזרו החיים למסלול תקין, ויפתחו קולנוע לפליטים, יקבל מידו כסף לרכוש כרטיסים להצגות... הרבי אף קיים את הבטחתו זו, במשך זמן קצר, עד שהלה התפכח מערפול החושים הרוחני שלו וחזר להיות יהודי כשר להפליא.

[לפי האש]

בהשראת הסיפור הזה, נביא ביאור מיוחד של הרבי מצאנז – הנפתח בעצמו בסיפור מעשה: לרבי חיים מצאנז, מייסד השושלת, היה בן יניק וחכים בשם לייבוש. פעם אחת, בשבת פרשת לך-לך, ציווה הרבי על בנו בן השש שיאמר תורה בפני כל החסידים. לייבוש לא בוש, ומיד פתח ופירש את הפסוק הראשון בפרשה: "לך לך", הוא אמה, פירושו "לך אליך". לך לעצמך. מדוע? כל יהודי הוא חלק אלוק ממעל ממש, וכדברי הבעש"ט "התופס בחלק מן העצם, תופס

המשך מעמ' 25 <<

המשיח ובניין בית-המקדש – מתקדמים על הציר הזה, ששיאו בהזדהות מלאה שלנו עם רצון ה' עד שאנו עושים אותו בטבעיות, כלשון התפילה 'וְשֵׁם [בירושלים הבנויה ובבית המקדש] נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ... בְּאַהֲבָה כְּמִצְוֹת יְצוֹנְךָ', מתוך מודעות טבעית, בבית המקדש ובכל אתר ואתר.

המאבק הגלוי שליוותה את השלב הקודם כבר אינה נצרכת כעת, והקשר עם הקב"ה הופך להיות 'תמים' וזורם, כאשר הגבורות האדומות של שלב הנערות אינן נעלמות לגמרי אלא נמצאות ברובד פנימי יותר ("תמימה באדמימות"). כל השלבים של הגאולה, העמדת המלך-

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

למה ניצוץ משיח שבי לא מספיק?

בשליחות אנחנו מדברים לא מעט על משיח. אנשים ממש מתחברים לעניין הניצוץ־משיח שיש בכל אחד, אך לרעיון שיש גם משיח פיזי דמות של צדיק בדור שיגאל אותנו קצת יותר קשה להם להתחבר. לא מובן להם מה העניין והצורך בכך אם כולנו יכולים פשוט להאיר מתוכנו, זה הכי זורם ומתיישב להם. כיצד ניתן להסביר זאת?

מענה:

בכל אחד ואחת מישראל יש ניצוץ של משיח, רצון עצמי (למעלה מטעם ודעת) להאיר את העולם כולו ב"אור כי טוב", אור הגנוז לצדיקים לעתיד לבוא, וכך לגאול את העולם מכל צרותיו ולהכשיר את העולם להיות מכון לשבתו יתברך לעולם ועד. אך כדי לממש את השאיפה והחזון הגדול – האמונה האיתנה של הנשמה בה' ובתורתו שהיא המפתח להביא גאולה לעולם – זה תלוי בקב"ה עצמו. כללות הניצוצות של משיח שבתוך בני ישראל – המכונה כנסת ישראל, סוד המלכות העליונה והשכינה הקדושה – מעלים מ"ן, היינו שמתעוררים יחד בבחינת אתערותא דלתתא

כדי להמשיך את האתערותא דלעילא של השי"ת להביא את הגאולה בפועל ממש (דהיינו גאולת "אחישנה" כאשר זכו התחתונים להתעורר מלמטה, "בעתה" של כנסת ישראל, "כי עת לחננה כי בא מועד"). נמצא מובן שהניצוץ של משיח שבי הוא בחינת כלה המשתוקקת לחתנה, העלאת מ"ן לקראת המשכת והורדת מ"ד.

בכל דור ודור ה' מכין שליח בשך ודם שכאשר תתעורר עת דודים על ידי גילוי הניצוצות של משיח שבנו הוא יהיה השליח של ה', כמו משה רבינו בדורו, להוציא את העם ממצרים (לשון מיצר וגבול) ולתת לעולם כולו תורה חדשה, שהיא היא נשמת תורתנו הקדושה שנתנה לנו על ידי משה רבינו בהר סיני לאחד יציאת מצרים. גופא דאורייתא, תרי"ג מצות התורה, הוא גילוי רצונו של השי"ת. ואילו נשמתא דאורייתא היא גילוי תענוגו של ה' המתלבש ומאיר דרך רצונו, לימוד התורה וקיום המצות בפועל. נמצא שאנחנו הכלה ומשיח הוא החתן, שעל כן אומרים "ביאת המשיח", כאשר השותף השלישי שביניהם המחבר אותם באהבה בתענוגים הוא

הקב"ה, העצמות שעליו נאמר אל דעות הוי', הוא נושא שני הפכים כאחד, שתי דעות – דעת תחתון של הכלה ודעת עליון של המשה שבדור (עליו נאמר "ותמונת ה' יביט", הוא רואה את המציאות מתוך העינים של השי"ת כביכול) מי שראוי להיות המשיח הכללי כאשר נזכה תיכף ומיד ממש. ויותר בעומק, משה־משיח הוא ה"שושבינא דמלכא", השושבין של החתן האמיתי, הקב"ה (נמנע הנמנעות נושא הפכים וכל יכול), המביא את החתן לכלה, כנסת ישראל (כלומר שכחו של משה לגלות את אלקותו יתברך לנשמות ישראל). ויש גם "שושבינא דמטרונייתא", אהרן כהן גדול אחיו הגדול של משה שמעלה את הנרות, מדליק את הניצוצות של משיח שבכל אחד ואחת מישראל, עד "שתהא שלהבת עולה מאליה". משה מייצג את הדעת־עליון של ה' ואהרן מייצג את הדעת־תחתון של ה' שבכנסת ישראל. נמצא שיש שני משיחים, שני שושביניו, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. ונאמר "עד דוד הגדיל", "ישמח (משיח) ישראל בעושיו" כאשר מלמעלה "ישמח (משיח) ה' במעשיו".

30 אורח ופירוש

דפלוסי?

אצלנו בתלמוד תורה ההכנות להצגת סוף השנה בעצומן ואני מכרח לשתף אתכם במשהו אישי: ממש כשהתחיל כל העסק, פנה הרב שלנו לכל המשתתפים והודיע: "כל מי רוצה לשחק בתפקיד הראשי מזמן להגיש מעמדות ולידע אותי בהקדם". ו...שוב זה קורה לי "עזוב, אין לה סכוי", "אתה גרוע מול קהל", "שלומי הרבה יותר מקצועי ממך" – אלו היו הקולות המכירים לי שעלו בתוכי. יש לי תמיד נטיה לברח, ליאש את עצמי מלהצליח. מצד שני, אני לא בטוח ששלקפץ בראש בכל הזדמנות זהו הדבר הנכון. מכירים את אלו שבטוחים שכל תפקיד אפשרי נברא בדיוק בשבילם? לפעמים זה מצדק, אבל לפעמים ממש לא. הרבה פעמים זה פשוט סימן של גאווה. מה דעתכם?

אב' אבות פטנא

טמאת מת היא השמאה החמונה

מצות הטהרה באפר הפרה האדמה נקראת בתורה בשם חק – "זאת חקת התורה". חק הוא הוראה ללא הסבר וטעם המובן בשכלנו. שלמה המלך, שנסה לעמד על טעמה ונכשל, הוסיף ואמר על כך "אמרת אחקמה והיא רחוקה ממני". אז הדבר הראשון שאנו לומדים מפרה אדמה הוא, שעבודת ה' מתחילה דוקא מחסר הבנה, מקבלת על פשוטה.

אבל זו רק ההתחלה. בהכנת הפרה האדמה יש עוד פרט שמעורר תמיהה: הפרה מטהרת מהשמאה החמונה ביותר, טמאת מת, ואף על פי כן דוקא מי שעוסק בהכנתה נטמא! מצד אחד היא "מטהרת את הטמאים", אך מצד שני היא "מטמאת את הטהורים".

מורנו הבעל שם טוב מלמד אותנו שמכל מצוה בתורה נתן לדלות וללמד הוראה בעבודת ה'. דוקא מהפלא הלא מובן שבמעשה הפרה אנו לומדים הוראה חשובה עבורנו בעבודת ה'.

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

טמאת חסר מאוש

בחסידות מסביר כי טמאת המות היא **חסר המעש**, שאדם פשוט חדל להיות פעיל ולהתאמץ, ממש כמו המת. לפעמים חסר המעש מגיע סתם מתוך **עצלות**. לפעמים המחלה עמקה יותר, וזה כאשר האדם נתפס ל**יאוש ולעצבות**. משום מה הוא חושב שאין שום סכוי להצליח, וכמה שלא תנסה לשכנע אותו ולעודד את רוחו – אין עם מי לדבר. הוא בטוח שאין מה לעשות – וזהו. כאשר היאוש גובר עלול האדם כבר לפל למטה יותר, לרשתה של ה**אדישות**, כבר אפילו לא אכפת לו. הוא מושך את השמיכה מעל לראשו, מתחפר לעמק ונקבר תחתיה... יאוש וחדלון הם אבי אבות הטמאה. הם עלולים להפיל את האדם מכל וכל. הרבי מקוצק היה אומר, שעצבות אמנם אינה עברה אבל היא הגורם לנפילה בכל העברות האחרות. כמו טמאת המת, אורת היאוש עלולה להתפשט גם על הסביבה שתחת אותה קורת גג. מכירים את אלו עם הפרצוף החמוץ שגורמים לכלם להרגיש כך?

משום כך צריך לעשות ה**יצייל** כדי לצאת מאוירה זו. הכל, כולל הדבר השנוא ביותר – להתנאות. בדרך כלל, אנו שוללים את הגאונה מכל וכל, היא ממש טמאה. וכי מי אתה ומנין לך הכחות להצליח אם לא מה? באיזו

ביותר. המת עצמו נקרא "אבי אבות הטמאה" ודרך העברת טמאתו שונה מכל טמאה אחרת. טמאה רגילה עוברת באמצעות מגע של האדם בכלי או במאכל הטמא, אבל בטמאת מת יש דין שונה. לא רק מי שנגע במת אלא גם כל מי ש**ששהה בסביבתו** תחת אותה קורת גג – נטמא. גם אם המת שוכב בחדר אחד ואני נמצא בחדר שבקצה השני והמרחק של המסדרון – נטמאתי [אגב, זו הסבה שכהנים צריכים להזהר כשהם נכנסים לבית הרפואה]. זה אומר שלטמאת מת יש השפעה גם לא בצורה ישירה.

גם תהליך הטהרה מטמאת מת מרכיב יותר מכל טמאה אחרת. ברוב הטמאות די בטבילה במקוה טהרה ובהמתנה קצרה עד סופו של אותו יום, ואלו בטמאת מת נדרש תהליך ארוך ומסובך. על המטהר להמתין שבועה ימים, במהלכם עליו לעבור פעמים הזאה של מים מיחדים הנקראים מי חטאת – מי מעין שמערב בהם אפר הברה. רק לאחר מכן יכול האדם לטבול ולשוב לטהרתו.

בדרך כלל, מות ואנשים שמתים אינם עסק של ילדים. אפילו לאזכרה של דוד חיים הזקן בבית הקברות לא הרשתי להגיע. "כשתגדל", אמרו לי אז איפה גם אנחנו, הילדים, יכולים בכל זאת לפגש את טמאת המת?

(שמתם פעם לב לצבע הפנים של אדם עצבני?). בקצור, גאווה. את 'חתיכת הגאווה' הזו אנו שורפים, ואפרה משמש אותנו לטהרת טמא המת. כלומר, הגאווה עצמה הופכת להיות חלק מהתקוה! היא מסייעת לנו לצאת מהיאוש והחדלון! למרות שגאווה בדרך כלל היא זו ש"מטמאת את הטהורים", כעת היא הופכת להיות זו ש"מטהרת את הטמאים"!

רק שלא נשפח: בסיום המעשה הטוב שעשיתי עלי להפטר מאותה הגאווה. השתמשתי בה, אבל כעת עלי להזהר שלא תטמא אותי שוב. לכן עלי לזכר היטב כי החשק וההתלהבות שסיעו בידי לקום ולעשות היו מתנת חנם מאת ה'. בסיום עלי לחזר ולזכר ש"נפשי כעפר לכל תהיה". "תן לו משלו, שאתה ושלך – שלו".

שנזכה לרוח טהרה אמתית!

שבת שלום ומברך!

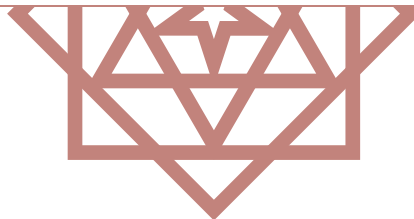
5'

זכות אתה גונב את ההצגה? אבל כאשר סכנת הרפיון עלולה להפיל אותך ליאוש, עליך לעשות הכל כדי להתרומם, ואז דוקא הגבהות היא זו שמטהרת אותך!

מתי? הבעל שם טוב מורה לנו, כי הזמן הנכון לאחז במדה של הגבהה הוא בתחלת העבודה. לדגמא, כשמתחיל מבצע למוד בפתה. אני יכול לחשב שממילא אין לי סכוי כי החמר קשה וכמעט שאין לי זמן. אני גם אף פעם לא מצליח במבצעים, וחוזן מזה ממילא הפרס לא הכי שווה. זה בדיוק הזמן להגביה, לדעת שיש לי את הכחות לקחת על זה ולהצליח בגדול.

נתינת את פטרוני

זהו הלמוד שלנו מסוד פרה אדמה. פרה היא בהמה גסה, מגשמת, שאני בהחלט לא מציע לאף אחד להתקרב אליה בזמן שהיא עצבנית. אדם הוא צבע תוסס, שמבטא חיות ואנרגיה

חידושי תורה מופיעים במדע.

לקראת ביאת המשיח יפתחו ארובות השמים, בגילויי חכמה אלקית מופלאים, וכנגדן יפתחו מעינות תהום רבה, בהתפתחות מרשימה של החכמה האנושית. כך, בכל פעם שאנו זוכים לגילוי של "תורה חדשה", לחשיפת עוד ממד פנימי בהבנת התורה ובעבודת ה', ניתן לחפש גילוי מקביל של ידע אנושי במדע או בתרבות הכלליים.

הגילוי האלקי הוא ה"פנים", הנשמה האמתית של החידוש, ואילו התופעה המקבילה בעולם החיצוני היא ה"אחור", השלכה חיצונית ודהויה של אותו חידוש. עם זאת, עולם ה"אחור", דווקא משום שאינו נזקק להשתקעות ולדיוק הנפשיים-הפנימיים, מצטיין בריבוי כלים משוכללים בעולם המעשה. כך, לדוגמה, המוזיקה של באך, מוצרט ובטהובן היא השתלשלות חיצונית של עולם הנגינה החסידי הפנימי, אך למרות שהתוכן הפנימי-הנשמתי של ניגון חסידי פשוט עולה לאין-ערוך על יצירה קלאסית שלמה ומורכבת – הניגון איננו מתחרה ביפי הנהדה, המשוכלל וההרמוני של היצירות הקלאסיות.

אם משכילים לזהות את השרש הפנימי של התופעות החיצוניות אין צורך 'לברוח' מהן – אדרבא, ניתן לברר אותן, להעניק להן נשמה, ובד בבד גם לקבל מתוכן עוד נקודת מבט על התוכן הפנימי שהתחדש ואף להשתמש בשכלול וברוחב-הדעת שלהן ביחס לעולם הפנימי.

השיעור המרכזי השבוע בגליון עוסק בנושא הזה וממחיש אותו היטב ביחס לפילוסופיה של קאנט, שניתן לראותה כמקבילה החיצונית לחידוש הפנימי של תורת החסידות. זהו שיעור אופייני לרב גינזבורג, המשלב בתוכו עומקי-עומקים של עבודת ה' בדרך החסידות, של סודות הקבלה וגם של ניתוח חדש ומפתיע של חידושי העולם המדעי.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

